К-Тат.-не
1-15

QADЬNLЬQ SOTSIALIZM JOLЬNDA

НП 35-2
4

1935
№ 8
AVGUST

1935
№ 9
SENTABR

ƵURNALNЬN BU NOMEROSЬNDA:

1. **Celeвijev I.** . . . Tytyn çьjqanda.
2. **Krupskaja N. K.** Bytynsojuz qadьn-qьzlar muşaveresinde səjlegen nutqьndan.
3. *** . . . Kommunist Internatsionalьnьn VII вytyn dynja kongressi.
4. **Kostjakova M.** . Cexoslovakijada işci qadьnlarnьn jaşajьşьndan.
5. **Kulajev A.** . . . Qadьn-qьzlar arasьnda calьşuv.
6. **Eskenderli.** . . . Kezleve sanatorijalarь.
7. **Izmajlova** . . . . Kombajnjor qьz.
8. **Umer Ipci** . . . . Zejnep tize.
9. **Daoqçь Ajşe.** . . „Xantije xanij".
10. *** . . . Qrьm bol'şevik zavodьnьn bol'şevickasь.
11. *** . . . Bytynqrьm III kolxoznik-udarnikler sjezdinin sotsialist oвjazatelstvosь.
12. **Gul'sum U.** . . . Dynki qaranlьq geçenin вugunki kundyzi.
13. **Xatiçe Iв.** . . . Men вaxtijar jaşavьma pek quvanam.
14. **Lejlja Q.** . . . . Jaşaqan sajьn jaşajçaqьm kele.
15. **Usnije Iвriş.** . . . Kormegen jerlerimni kordim.
16. **D-r Kurkci.** . . . Icek tifi (вryşnoj tif).
17. **Iljasova** . . . . Egizler-udarnikler.
18. **Emirov Ized.** . . Quşcьqlarьn qorcalanьz.

Çumle memleketlernin proletarlarь, birleşiniz

QADЬNLЬQ jolunda!

VKP(b) QRЬM OBLAST KOMITETININ ORGANЬ. NEŞR ETKEN QRЬM DEVLET NEŞRIJATЬ.

№ 8—9

AJDA BIR KERE CЬQQAN IŞCI KOLXOZNIK QADЬNLAR ŻURNALЬ.

Библиотека

TYTYN ÇЬJOQANDA.

TYZETYV

Sahife	Qacьnçь satьr.	Janlьş	Doqru
5	Juqarьdan sajoqanda 14 ve 15-nçi satьrlarda.	„...çenkke hazьrlьqdanda başqa, bir sьra memleketlerde faşizmnin өsmesinden ibarettir".	„...Çenkke hazьrlьqdan başqa, bir sьra memleketlerde faşizmnin jenmesinden ibarettir".
9	Aşaqьdan sajoqanda 16, 17, 18, 19, 20 ve 21.	„bolşevizimde rus oktabr revolytsijasь da başlьçasь, esasь, kapitalizmde en zijade ezilgenlerni sijasetke cekmektir... massalarnь sijasetke cekmek ise, qadьnlarnь sijasetke cekmegençe mumkyn olmaz. Zira insanlьq çьnsьnьn jarьsь oloqan qadьnlьq eki qat ezilgendir".	„Bol'şevizmde ve rus Oktabr revolytsijasьnda başlьçasь, esasь kapitalizmde en zijade ezilgenlerni sijasetke cekmekten ibarettir... Qadьnlarnь sijasetke çelp etmejinçe,massalarnь sijasetke cekmek mumkyn olmaz.Cynki insan çьnsьnьn jarьsьnь teşkil etken qadьnlьq kapitalizmde eki qat ezilgendir". Fot. XXVI, sahife 193

Hep çajьldь Azizeler.
Tytyn çьjuv
Pek qьzoqьnlь ketken vaqьt
Bellejsinke
Maşinadaj ojnaj eller.
Safijemiz
Tytynlernin çьjoqan vaqьt
Komsomolka,

Kejnjet ve
Kemijet icyn sьrlar alar.
Bu udarda
Gine Safije taxtasьnь
Her keslerden
5—10 jolaq ogge cьqtь.
Bunь korgen zvenovoj
Azizemiz
„Molodets"—dep,

Mьna her kun
Azizenin zvenosь
Şajtьp
Işke erte kete
Anda oloqan
Her calьşьçь normasьnь
Her daima
Artqacьnen eda ete.

Celebijev Ibr.

Çumle memleketlernin proletarlarь, birleşiniz

QARЬLЬQ jolunda!

VKP(в) QRЬM OBLAST KOMITETININ ORGANЬ. NEŞR ETKEN QRЬM DEVLET NEŞRIJATЬ.

№ 8—9

AJDA BIR KERE CЬQQAN IŞCI KOLXOZNIK QADЬNLAR ŻURNALЬ.

TYTYN ÇЬJQANDA.

Azizenin zvenosь.

Bugun erte
Qaqьlqan kolxoz canь
Bytyn kolxozniklerge
Işke!—dep xaвer etti.
Bu arada
Azizenin zvenosь
Hazьrlanьp
Qarakege işke ketti.
Qarakede
Belden kelgen tytynlernin
Icersine—
Hep çajьldь Azizeler.
Tytyn çьjuv
Pek qьzqьnlь ketken vaqьt
Bellejsinke
Maşinadaj ojnaj eller.
Safijemiz
Tytynlernin çьjqan vaqьt
Komsomolka,
Turkusini ajtьp jьrlaj.
Kejfijetli coq tytynler
Tarpь tarpь
Tolьp jata ketken sajьn
Coq kecmeden.
Toqtaqan son, rahatlьqqa
Ceşit şenli
Turkulerni jьrlaşalar,
Toqtav вitip
Ajrь taxta alqan sonra
Kejfijet ve
Kemijet icyn sьrlar alar.
Bu udarda
Gine Safije taxtasьnь
Her keslerden
5—10 jolaq ogge cьqtь.
Bunь korgen zvenovoj
Azizemiz
„Molodets"—dep,
Kelip onьn qolьn sьqtь.
Safijeden son
Taxtasьnь cьqqan Bekir
(komsorg)
Kelip onьn
Qanьsьndan taxta aldь
Bəjle qьznьn
Calьşuvьn korgen sonra
Eryvlerdi
Kozin tikip şaşьp qaldь.
Mьna her kun
Azizenin zvenosь
Şajtьp
Işke erte kete
Anda olqan
Her calьşьçь normasьnь
Her daima
Artqacьnen eda ete.

Celeвijev Iвr.

N. K. Krupskaja arqadaşnıñ Bytyn Sojuz qadın-qızlar muşaveresinde sөjlegen nutqından.

Sizin her biriniz arqadaşlar ebette **Vladimir Il'ic Leninnin** ictimaij işlerge qadınlarnı çelp etyvge nasıl ehmijet bergenini bilesiniz. O jalnız qadınlarnı esirlikten qurtaruv icyn degil, ve hem de sotsialist japrçılıqında bytyn jaşajışnı qajrı baştan quruvda bytyn ictimaij jaşajışta, bytyn emekte qadınlaqnı nasıj rol' ojnaqanını her vaqıt qajd ete edi.

O, xsusij diqqatnı azlıqtaki millet qadınlarnı, jani evelden ezilgen qadınlarnı işke çelp etmege zijade diqqat ete edi. Orta Azija, Şimalij Kavkazija qadın arqadaşlarnıñ toplaşuvlarına iştirak etyp her vaqıt olarnıñ sıqışlarını dinlegende men ister-istemez bir faktnı xatırlamaq istejim. Kominternnin ekinçi kongressi vaqtında qadınlar muşaveresi olqan edi. Özbekistan Turkmenistandan uzaq jerlerden qadınlar kelgen edi. Olar betlerindeki fereçelerini—ortylerni ala ediler. L'akin jataqxanege erkeklerden birisi kirse, olar krovatqa jataraq jyzlerini qapata ediler. Eskiden qalma adetler olarnıñ ystinde hukum syre edi.

Dijçek, bir kere sojuzlar evinden Vladimir Il'ic Leninnen Kreml'ge ketkende azlıqtaki milletler konferentsijasının delegatsijasının delegatları rast keldi. Olar Vladimir Il'icni korerek, pek jaman hejeçanqa keldiler. Quvanştılar. Birisi arqadan jaqınlaşaraq onı өpti.Olar hepisi

„Tarxan" kolxozınıñ en jaxşı udarnitsalarından Liza Podabosneva arqadaş.

„Tarxan" kolxozı tytyn brigadasının udarnitsası Baxtişajeva arqadaş.

өzlerinin tillerinçe ajılıp aqladılar. Vladimir Il'ic өzi de pek jaman hejeçanqa keldi. Sonra biz bir parca ketken son o mana: „En aşaqıdakiler koterildi, bizim memleketimizde endi sotsializmnin qalibijeti temin olındı"—dedi. Bu onıñ qadınlarnı ictimaij işke, partija işine çelp etyvge nasıl ehmijet bergenini pek acıq kostere.

Endi biz qadınlarnıñ anları pek byjyk өskenini koremiz. Mana son vaqıtlarda bir coq qadın toplaşuvlarında sıqışta bulunmaq kerek oldı. Evelde qadınlar jalnız evde calışaraq bir tarafta, kenarda turqan olsalar şimdi olarnıñ өskenleri, olarnıñ anlarınıñ өskeni ve olarda teşkil'atij istidatlıqnıñ coq olqanı kozge carpa.

Şimdi, arqadaşlar, bizde turmış meseleleri, terbijelev meseleleri pek çiddij turmaqta. Siz bu meselege nasıl diqqat berilgenini gazetlerde de koresiniz. Şimdi sotsialistik bazası artıq elge alındı. Şimdi bytyn jaşajışnı janı başlanqıclar yzerinde qurmaq icyn keskin mefkurevij kureş ketmekte.

Mına 1920 senesi dekabrinde guberna qadınlar bөlygi muşaveresine Vladimir Il'ic Leninnin jazqan mektubini xatırlajım.

„Çenkler bitkende ve sul'h teşkilatij işler og-

ge ketkende qadьnlarnьn partija ve sovet işlerinde iştrakleri вyjykten-вyjyk ehmijeti вar. Bu işte ise qadьnlar вirinçi rol'ni ojnamaqa вorclь ve olar eвette вinь ojnarlar." (Çьld 25 sahife 516).

Mьna şimdi jaşajьşnь qajrьdan quruvqa вaqqanda qadьnlar өz maqsadlarьnь elde etmek icyn nasьl calьşqanlarьnь өz fikirlerini, өmyrge kecirmek icyn nasьl kureşkenlerini koremiz.

Kolxozniklernin ekinçi вytyn sojuz sjezdini xatьrlamaq kerek ola. Anda kolxoznitsalar ne tyşyngenleri haqqьnda çesaretnen acьqtan-acьq ajttьlar. Olarnьn jyreklerinde saqlь olqan ne вar ise hepisini ajttьlar.

Mьna вir kolxoznitsa qartanaj, onьn familjasьnь xatьrlamajьm, o pek guzel cьqьş japtь. O, mana jaqьnlaşaraq,—men seninnen laf etmek istejim—dedi. Ne haqqьnda istejsin—dedim. O—mьna men qartьm. Mana partijaqa kirmek mumkynmi, joqsam joqmь—dep soradь. Mьna qartanaj ne haqqьnda tyşyne. Men ona—sen partijamьznьn ne icyn kureşkenini вilesin. Eger sen ona gonyl вersen sana partijaqa kirmek ne icyn mumkyn olmasьn—dedim. Ja men qartьmda partija haqqьnda az вilem de—dedi o.

Biz qartlar icyn kecmiş ve janь zaman pek farqlь. Bizge өsym pek acьq koryne. Biz jaşlarnьn ekseri vaqьt kormegen şejlerni eslejmiz.

Mana 90-nçь jьlda aqşamki mekteplerde ders вermek kerek oldь. Mьnda 20—25 jaşlarьnda talebeler oquj ediler. Jaqьnlarda men şu talebelerimden вirisinen korьştim. Men onьn qartajqanьna şaştьm. Onь men jaş ekende вilem. Ve o mana jaşajьş temamьnen вaşqa oldь dedi. „Şimdi menim oqlum inzener, qьzьm VUZ вitire. Biz hepimiz kommunistlermiz"—dej. Ve sonra mana: „вilesinmi, seninnen ajtьşqan meselelermiz şimdi вytynlej өmyrge kecirile ja"—dep ajta.

Şimdi sizin ogunizde вizim haqiqat olaraq tasavur etmegen işlerimiz kenişlej. Kolxozniklernin, kolxoznitsalarnьn toplaşuvlarь, metro, fizkul'turnьj-parad, açeва вiz evelde вularnь вile, kore edikmi? Hem siz daha hajatta koz ogune ketirip olamaqan parlaq өmyrni koresiniz. Bojle epoxada jaşamaq ne qadar jaxşь!

Bizde pek jaxşь qadьn aktivi вar. L'akin вolarnn hepsi aktiv, вizge en ehmijetlisi вytyn jaş qadьn neslinin, вytyn qadьn massasьnьn janьçasьna jaşamaqa ogrenyvidir. Muvafaqijetler coq, l'akin eski turmuş, qalьmtьlar adetler daha вar ve вu вilxassa turmuşta zijade koruleler.

Mьnda o, qalьmtьlar haqqьnda coq ajttьlar. Bөjle qalьmtьqlardan en вirinçisi de qadьnnьn oqur-jazar oluvьnda, вilginin menimsevde artta qaluvьdьr.

Artьq endi 7 jьllьq mektepnin vahid programmasьnen вyjykler icyn 5 senelik mektep qararь hazьrlandь. Byjykler icyn mektepni kenişletyv oqurьnda, вunda qadьnlarnь çelp etyv oqurьnda her tyrly kureşmek kerektir.

Mьna mьnda qadьnlarnь işke çelp etyv haqqьnda ajttьlar. Bu doqru. Bizde jolвaşcьlьq işte calьşqan qadьnlar azlar. Her qadьn toplaşuvьnda reis mutlaqa erler ola. Adeti yzre qadьnlar osal çelp olunalar.

Bunьn seвevi ne? Ekserijetle вilgi jetişmejyvi. Bilgi oqurьnda kureşmek kerek. Şuвhesiz qadьn вilgi oqurьnda kureşe, l'akin Moskva oвlastьndan kelgen qadьn вu triвunada ne dep ajttь. O:—„Ajtьp вaşladьmmь utanam" dij. Moskva oвlastьnda „utanam" sөzi „masxara" olmaq manasьnda qullanьla. Bu da eski qalьmtьqlar, вundan daha komsomolkalar da qurtulьp olamadьlar. Çessur olmaq kerek, өz kureşken şejinni elde etmek kerek.

Mьnda вytyn sөzge cьqqanlar xoranta meselesine toqunдьlar.

Bizim evdeki terвijemiz çemaatçьlьqnen вirleştirile. Çemaatçe terвije etyv işi ev terвijesini derenleştirmege, onь doqru teşkil'atlandьrmaqa jardьm ete. Ufaq вaladan Marksist japmaq mumkyn

Resimde: Baoqcasaraj rajonь, pьcqь koji „koj—вaoqca" kolxozьnьn en jaxşь udarnitsasь Fera Bil'alova arq. 1934 sen. emek haqqьna 8000 ruвle qazandь.

degil, l'akin balanьŋ daha balalьqьndan ajrь bir meraq ve alьşqьnlьqlarь saqlanmaq kerek. Bu işte de jalьŋьz sөzde degil de Marksnьŋ-Engelsniŋ-Leninniŋ-Stalinniŋ balalar haqqьnda, terbije, haqqьnda ajtqanlarьnь ve teorijanь jaxşь menimsegen komsomolkalar, balanьŋ anьna keleçekteki өsyp jetişeçek adamnьŋ anьna kerek alьşqьnlьqlarnь sinirmege borçlьdьr.

Ana dujoqusь qadьnqa coq quvanclar bere. Bu dujoquda hic bir jaramaqan şej de joq. Biz ana dujoqusьnьŋ byjyk hareket etken quvet dep sajamьz. L'akin ajnь zamanda biz qadьnnь, balanь terbije etyvde jalьŋьz bunnen qanaatlendirip olamamьz. Biz onь keniş çemaatçьlьq өmyrinden ajrьp olamamьz. Mьna mart 8-de „**Za industrializatsija**" gazetasьnda Stalinden pek jaxşь sitat ketirilgen edi. Bizge işci qadьnnьŋ oqumasь, balalarnь bizim ruhьmьzda terbije etmege bilmesi kerektir.

Xoranta haqqьnda meselede qajet keskin tura. Bu sahada bizde pek coq janlьş anlavlar bar. Xoranta haqqьnda eski qanunlar, xorantaqa eski baqьşlar bytynlej jalan ediler. Bunьŋnen bizim bytyn partija kureşti. Bizde: erge sьqtьnmь eriŋniŋ esiri ol degen baqьş joq. Bizde bu haqqьnda kimse bir şej ajtmaz, l'akin eski qalьmtьlar daha pek coq.

Xoranta jaşajьşь eger o, eki arada sevginen baqlь olsa byjyk baxt berip olur. L'akin sevgini jalьŋьz saqlam çьnьsьj dujoqunь qanaatlendiryv dep anlamaq olmaz. Bu coq baxt bergen dujoqunьŋ mutlaqa idejaça jaqьnlьq, jekane bir maqsatqa jetişyv, umumij iş oqurьnda kureşnen baqlanmasь kerektir.

Bunsьz insanlarqa baxt bergen haqiqij xoranta jaşajьşь qurulьp olamaz.

Siz—jaş nesil, coq şejge sahip olqan nesil, aktiv hajatqa diger artta qalqan jaşlьqnьda çelp etiŋiz.

Biz qartlarnьŋ daha real' olaraq koz ogune ketirip olamaqan bojle muvafaqijetni siziŋ elde etmeŋizni sьçaqlьqnen istememi musaade etiŋiz. (Şiddetli aplodismentler).

Telman rajonь „Borba" kolxozьnda syt fermasьnьŋ udarnitsasь Liza Bednoje arq. egiz buzavlarqa aş bere ve bu buzavlarnьŋ anasь bir jьlda 26.0 kilo syt berdi.

Kommunist Internatsionalьnьq VII Konqressi

Sajuzlar evinin kalonnalь zalьnda ijul' 25-te, Kommunist Internatsionalьnьn jedinçi bytyn dynja kongressi acьldь. Moskvaqa, bytyn dynja emekdarlarьnьn sotsialistik vatannьn pajtaxtьna, altьmьş beş memleketnьn kommunist partijalarьnin vekilleri keldiler. Mьnda bytyn milletlernin, bytyn irqlarnьn emekdarlarьnьn en guzel, vekilleri toplaştьlar, mьnda dynjanьn bytyn tillerinde ajtьlqan ateşli sөzler eşitile.

Kommunist Internatsionalь өzinin bajraqь altьnda bytyn kommunist partijalarьnь, bytyn memleketlerde işçi revolytsion hareketlerini birleştire. O, işçi massasьnь esirlikten qurtulmaq oqrьnda kureşke doqru alьp bara, imperialist çenki ve faşizm tehlykesine qarşь massanьn cьqьşьnь teşkil'atlandьra, kapitalizmni jьqmaq oqrьnda, proletar diktaturasь oqrьnda ve bytyn dynjada Sovet hukumeti oqrьnda kureş icyn massanь mobilizelej ve olarqa jolbaşcьlьq ete.

Kominternnin altьnçь kongressinden son jedi jьl kecti. Bu muddet zarfьnda bytyn dynja emekdarlarь, kureş, jeniş bojьnça coq byjyk jol kectiler. Olar, kapitalist memleketlerindeki emekdar massasьnьn azatlьqь oqrьnda ileride olaçaq qatьj kureşler icyn, pek byjyk teçribeler qazandьlar. Jedinçi kongres bytyn dynjada sьnьfij quvetler arasьnda olqan munasebet, revolytsija fajdasьna denişken bir zamanda toplandь. Bu hal—dynjanьn altь da biri olqan SSSR de sotsializmnin jenişi, beş seneden beri Qьtajda sovet rajonlarьnьn jaşamasь, imperialist memleketlerinde de revolytsion hareketnin, өsmesi, proletariatnьn revolytsion kureşinde birlik frontnьn qavijleşmesi, ve ilax. kibi faktlar ile tasdiq oluna. Bytyn dynjada proletar revolytsijasь kun kunden jaqьnlaşa.

Jedinçi kongres, jedi senelik kureşnin jekunini cekmek, teçribeler haqqьnda sөjleşmek ve ilerideki kureşler ve caluşuvlar icyn janь jollar qajd etmege toplandь.

Kongressnin kun tertibinde, bu kunnin en çan alьp beriçi meseleleri turdь: Komintern içra komitetinin calьşuvь haqqьnda hesap (doklatcь Pik arq.) faşizmnin huçumine qarşь işçi sьnьfьnьn birleşyvi oqrьnda kureşke kommunist internatsionalьnьn vazifeleri haqqьnda (doqladcь Dimitrov arq.) imperialistler tarafьndan janь dynja çenki hazьrlanmasь munasibetile Kommunist internatsionalьnьn vazifeleri haqqьnda (dokladcь Erkoli arq.) SSSR deki sotsializmnin jenişleri ve onьn bytyn dynjada tarixij ehmijeti haqqьnda (dokladcь Manuilskij arq.)

Bytyn bu meselelernin qojulmasьnьn sebebi, şimdi her vaqьttan zijade çenk xavfьnьn jaqьn olmasьdьr. Ekonomik krizis, kapitalist xozajstvosьnь temeline qadar sarsьttь ve kapitalistler—başqalarьnьn topraqlarьnь tutьp almaq ve talamaq jollarьnen өz qazancьlarьnь arttьrmaq icyn—bar quvetinen çenkke hazьrlanalar. Bundan da başqa, kapitalistler revolytsionnьn jaqьnlьqьnь ve onьn ogini almaq mumkyn olmajçaqьnь koreler, ve çenk jardьmьnen emekdar massalarьnьn diqqatьnь sьnьfij kureşten başqa bir tarafqa cevirmege istejler.

Hel'ak olajatqan kapitalist dynjasь, өz pozitsijasьnь elden qacьrmamaq icyn, son quvetini sarf ete, çenkke hazьrlьqdanda başqa, bir sьra memleketlerde faşizmnin өsmesinden ibarettir. Faşizm vastasьnen burzuazija, өzinin qanlь diktaturasьnь jaşata.

Germanijada, faşistler hakimijetni elge alqanlarь kibi bytyn işçi teşkil'atlarьnь darma daqьn ettiler, işcilernin bir coq on jьllar icinde elde etken bytyn qazanclarьnь mahuv ettiler. Işçi massalarь ekonomik ve politik esirlik şaraitьnda jaşajlar.

Eki bucuq sene icersinde faşist tyrmeleri, lagerleri ve polis zindanlarьndan bir millionqa jaqьn proletar kecti, olarnьn binlerçesi өldyrildi.

L'akin olar kene de çellatlar qolьna tyşseler, bile olar өzlerini qahramança tutalar. Mьna misal':

Qьtaj kommunisti Den-Pyn-Sjan arqadaş өldyrilmezden evel, tyrmeden өz arqadaşlarьna şөjle jaza:

„Arqadaşlar, meni tezden өldyrmege alьp keteçekler, l'akin siz qajretli kureşinizni devam ettiriniz, nihajetinde siz jenersiniz". Żandarmlar tarafьndan qapatьlqan Sja-Men-Ci namьnda kommunist qadьn arqadaş habisxaneden şөjle jaza: „Meni ceşit usullarnen qьjnadьlar: burnьma kirec suvь toktiler, ondan son men esimi çojdьm; bir qac saatten son meni bir daha dөgdiler, l'akin men teslim olmadьm.--Sonra o, onь qandьrmaqa ve zijetlernen Kommunist partijasьndan vazgectirmege oqraşqanlarьnь hikaje ete, l'akin o, өz degeninden qajtmadь. Sja-Men-Ci arqadaş, өmyrlik hapis çezasьna mahkum etilgen edi, l'akin Gomindan çellatlarь onь kene de өldyrdiler.

Germanjada, evelden qьzьl frontoviklerden olqan birisi qapatьlqan son faşistler tarafьna kece, o toplaşuvlarda cьqa ve kommunist partijasьna iftiralar ata edi. Onьn qadьnь ise kommunist edi ve Sadьq Kommunist olьp qaldь. Bir kere onьn qoçasь bir toplaşuvda cьqьb sөz sөjlemege hazьrlanqanda—ogdeki safta bir topar

qadьn kordi: Bular, şimdi qьsmen tyrmelerde bulunqan—tanьş kommunistlernin ve sacuvstvujuşcilernin qadьnlarь ediler. Bu qadьnlar o xainnin jyzine өjle bir nefretnen baqa ediler ki, o sөzge cьqmaqnь red etti ve toplaşuvnьn reisine өzinin kejfi bozulqanьnь xaber berdi.

Bөjlelikle, kommunist qadьn, өzinin qoçasьndan faşistler fajdasьna cьqьş japmak havesligini aldь.

Podpol'şciklernin, gizli calьşqan kommunistlernin qahramanlьqь, içatçьlьqь ve hazьr çevaplьqьna dair uçsьz-buçaqsьz coq misaller ketirmek mumkyndir. Bytyn bular, işci sьnfьnьn byjyk işi oqrьnda kureşke ozlerinin ne qadar nihajetsiz sadьq olqanlarьnь kostereler.

Kapitalistik zьddijetlernin guryltyli derjasьnda—Sovetler Sojuzь-Lenin-Stalin partijasьnьn rehberligi altьnda—sarsьlmaz ve qudretli bir qaja kibi olьp tura. Işte bunьn icyn, kongressni acqan Pik arqadaşnьn birinçi sөzi—SSSR-ge bol'şevik partijasьnьn merkezij komitetine, onьn rehberi—byjyk Stalinge—cevirilgen edi. Işte bunьn icyn, sovet delegatsijasь terkibinde, zalda byjyk jolbaşcь korulgende, bytyn delegatlar bir hiçan ile jerlerinden sьcrap, el qaqa ve tyrly tillerde „Jaşasьn Stalin!" dep baqьrşa ediler.

Sovetler memleketinin xozajstvo, medenij ve sijasij qudretnin faktlarьnь kostererek,—Moskva, işcileri adьndan Sokolov arqadaş, Komsomol adьndan—paraşytistka Nina Kamneva ve jaş pioner Pavlenko arqadaşlar kelip kongressni selamladьlar. Nina Kamneva şөjle dedi:

„Biz sovet qьzlarь, bol'şevik partijasьnьn qьz-balalarь—eçnebij memleketler proletariatьnьn jaşajьşь ve kureşini—zaiflamaz bir diqqatnen baqamьz; Lejptsig protsesindeki bizim sьnьfij qardaşlarьmьznьn qahraman hareketi bizni ruhlandьra. Biz çan jyregimizden Avstrija gornjaklarь ile beraber edik. Biz qьtaj qьzьl ordusьnьn her muvafaqijetine sevinemiz...

Biz paraşytistkalar, jaqьnda өzimiznin aerodromьmьzda, Stalin arqadaştan eşittigimiz selamlav sөzlerini ve arqadaş jardьmьnь, өz jyreklerimizde saqlajmьz.

Bizim sevgili dostьmьz, oçamьz ve jolbaşcьmьz, dynja revolytsijasьnьn komandiri Stalin arqadaşnьn, dostane bava qolьnь biz өz omuzlarьmьzda his etemiz".

Jaş pioner өzinin qьzqьn sөzinde şөjle dedi:

„Bizni partija terbijelej. Bizni Lenin komsomolь terbijelej. Biz, mьna mьnda hazьr bulunqan qahramanlarqa l'ajьq bir smena olaraq, partijanьn işine, kommunist internatsioanalьnьn işine sadьq olaraq өsmege borclumьz".

Ve өz cьqьşьnь şu sөzlernen bitirdi:

Baxtlь Stalin balalarьndan kominternnin dynja kongressine selam!

Delegatlar, jaş aratorlarnьn sөzlerini gurdeli alqьşlar ile bol'diler.

Selamlavlarqa çevap olaraq, Komintern delegatlarь adьndan, frantsьz delegatь Kaşen arq. şөjle dedi:

„Өziniznin işiniz ve davasьz muvafaqijetleriniz ile qopajmaqa sizin haqqьnьz bar. Siz sotsializmnin bir xajal' degil de, çanlь bir haqiqat olqanьnь kosterdiniz. Sizin sajenizde de anlaşьldь ki, kapitalizmnin doqurqan—işsizlik, joqsullьq, krizis kibi dehşetli xьşьmlarnь joq etmege iqtidarь olqan jekane bir rezim olsa—o da sotsializmdir".

Kaşen arqadaş, өz sөzini bitirerek şөjle dedi:

„Sovetler Sojuzь bilsin ki, bizim ona olqan imanьmьz sarsьlmazdьr ve bu iman bizim ona qarşь sevgimiznin en jaxşь ifadesidir".

Sovetler sojuzьna olqan iman, bytyn dynja da sotsializmnin jeneçegine olqan iman—bytyn memleketlernin kommunistlerini qanlь faşizmge qarşь fedakarane kureşke, işci sьnfьnьn xainleri--her tyste sotsial-demokrat ve opportunistlerge qarşь amansьz kureşke caqьra.

Kongres, kun tertibindeki bytyn meselelerni tafsilatlь surette muzakere eterek ve kominternnin her sektsijasь icyn her memleketnin şaraitьna ujdurup, ileride japaçaq işlerini ve konkret vazifelerini qajd etti. Kominternnin jedinçi kongressinin qararlarьnь mejilsiz olaraq өmyrge tatbiq etmek ile kommunist partijalarь bytyn dynja revolytsijasьna doqru qatьj adьmlarnen ilerilerler.

Kommunist internatsionalь bajraqь, Lenin-Stalin bajraqь altьnda, işci sьnfь kapitalizm bujundurьqьnь devirir ve bytyn dynjada Sovetler qurar.

Cexoslavakijada işci qadьnlar nasьl jaşajlar

Men başqa qadьnlar ile beraber Sovetler sojuzьna tedavij (lecenije) olmaqa keldim. Biz mьnda bys-bytyn başqa bir dynja kordik. Biz sotsialist çemijetinde baxtlь ömyr kordik.

Işte bu baxtlь daqqalarnь kecirgende, men Cexoslavakijanьn emekdar qadьnlarьnьn jaşajьşь ve kureşleri haqqьnda sөjlemek istejim.

Bizde de qadьnlar, fabrikalarda, mekteplerde, kontoralarda calьşalar. L'akin olarnьn emegi kapitalist çemijetinde zijet icersindedir. Daha az olsa her kun soqaqqa koterilip atьlmaq xavfьnen titrejsin, Cexoslavakijanьn bir millionlьq işsizler ordusьnь arttьrьrьm dep qorqasьn. Bir million işsiznin, bir qac millionda xoranta azalarь bar, olar hukumet tarafьndan berilgen* on kronlьq jardьm ile jaşajlar.

Emekdar qadьnlar özlerini qorcalap başladьlar; sьnfij kureşnin l'azim oloqanьnь anlaqan sojlarь ise revolytsion hareketnin başьna kectiler.

Praga şeherinde Fejgl'nin camaşьr juvqan fabrikasь bar, anda fapkom reisi qadьn ve o qьzьl sojuznьn azasьdьr.

Bu fabrika revolytsion hareketnin birinçi saflarьnda kete, o faşizmge qarşь birlikli bojevoj frontnьn başьnda buluna. Bu jьl SSSR-ge Cexoslavakija işcilerinin kutlevij delegatsijasьnь jollaqan vaqьtta, bu fabrika da özinin delegatkasьnь jolladь, işci qadьnlar ise bu vaqьtta o delegatkanьn xorantasьna jardьm ettiler.

Bizim işci qadьnlarqa fabrikada da calьşmaq aqьr, l'akin işsiz qadьnlarnьn halь daha zijade aqьr.

Işsiz qadьnlarnьn byjyk bir qьsmь, hic bir tyrly jardьm almajlar. Mesel'a camaşьr juvqan qadьnlarqa en kucyk profsojuz jardьmь bile bermejler, cynki olarnьn profsojuz teşkil'atь joq. Hatta maden sanajьь kibi profsojuz teşkil'atь oloqan jerlerde bile işsiz qaloqan emekdar qadьnlar hic bir tyrly jardьm kormejler, cynki hakim sьnьf jьllar bojьnça olarqa, qadьnlarnьn profsojuzda işi olmaqanьnь ajtalar. L'akin burzuazijaqa anlь qadьnlar kerekmej, cynki olar özlerinin işci quvetlerine qijmet kese bileler ve olarnь eksploatirlemek kuc ola. Pragada işsizler icyn çemaat xьzmetleri teşkil'atlandьrьldь; mьnda da olar en aqьr şarait icinde, aftalьqь 50 kronqa calьşmaqa meçbur oldьlar. Qadьnlar, topraq tolu aqьr tackalar taşьdьlar, topraq işlerinde, tavlarda, şiddetli suvuqlarda calьştьlar. Baharde, para joqsьzlьqьndan, bu çemaat xьsmetleri de toqtatьldь.

Cexoslavakijanьn emekdar qadьnlarь, aqьr emek, jarь aclьq ve xastalьqlar icinde.

Cexoslavakijanьn proletar qadьnь bөjle şarait icinde bala doquramaj, l'akin abort japmaq bizde pek balaban qabahat sajьla. Bir qac ac balasь oloqan bir ana, öz hajatьna byjyk bir tehlyke ile öz „jukini" tyşyrte. Analьq straxovanijesi bojьnça, sotsial'—teminat jarь jarьqa eksiltildi, ve qadьnlar son daqqasьna qadar maşina başьnda calьşmaqa meçbur olalar.

Zavodlarda, xususa harbij ve ximjevij zavodlarda en uçuz işci quveti sajьloqan qadьnlarnьn sajьsь 6%-ke qadar artqan vaqьtta, devlet ve çemaat ucrezdenijelerinde calьşqan kontorşcitsa qadьnlarnьn sajьsь ise eksilmekte.

Cexoslavakijada, „eki qat qazanuv" qanunь degen bir qanun bar; bu qanun muçibi bir predprijatijede calьşqan qadьn kene anda calьşqan bir erkekke qoçaqa cьqsa, şu daqqasь işten cьqarьla. Onьn icyn qazancь az oloqan ve özinin bir ajda aloqan qac jyz kronь ile jaşajamaqan qadьnlar, gizliden evleneler ve ailevij ömyr qurmaqtan mahrum olaraq jaşajlar; cynki bu olarnьn birde birisi icyn işsizlik tehlikesini doqurmaqtadьr.

Son vaqьtlarda bir qanun daha cьqtь. Bu qanun muçibi jalьnьz bir balasь olьp da, Ajda 1000 krondan zijade qazanqan bir qadьn harbij nalog bermege meçburdьr, janij burzua ordusьnda aktiv surette harbij xьzmette bulunamaqanь icyn tөlev bere. Qadьnlarqa musavij haq berdin dep qopajoqan Cexoslavakija burzua demokratijasь, şimdi ise o haqlarnь tamamile deniştirdi l'aqv etti.

Hatta, Cexoslavakijada özlerini işci qadьnlarqa kore guzel' şaraitta buluna zan etken qadьnlar bile, javaş-javaş faqat haqiqij olaraq proletar tarafьna keceler ve faşizmge qarşь, sotsializm oqurьnda kureş icyn öz saflarьnь teşkil'atlandьralar.

Kojlerdeki fuqare kojly qadьnlar da işci qadьnlar tarafьna keceler. Burzuazija olarnьn bereketini zornen joq qijmetine alaraq, kojly qadьnlarnь, öz balalarьna urba ajaqqap almadan mahrum ettireler. Qьşta biz, kojly qadьnlarnьn şeher bazarlarьnda, jumurta ve qaz berip, urba ajaqqapqa denişkenlerini kordik.

Xalqnьn pek coqьsь ihtijaç icinde jaşaj. Bahallьqnьn turmadan artmasь, sistematik surette qazanclarnьn eksilmesi ve işsizliknin өsmesi bir coq janь-janь tabaqalarnь joqsullьqqa syreklej.

Sajlavlar vaqtьnda, 63%-ni qadьnlar teşkil etken sajlavçьlarqa, burzua partijalarь altьn

* Bir kron—bizim paramьznen 47 kapik.

daqlar adajaraq, en zijade çan mesele malnьn qijmetlerinin tyşyrileçegini vaad ettiler. L'akin sajlavlar keckeni kibi, fuqareler icyn bolqan bytyn esas aşajtlarnьn qijmetleri daha zijade jykseldi, Cexoslavakijanьn proletarlarь, dynjanьn altь da bir qьsmьnda emekdarlarnьn öz sotsialistik devletinde, eksploatator ve tenbellerden azat olaraq baxtlь ömyr qurqanlarьnь ve burzuazija tarafьndan son zijade eksploatire etilgen qadьnlarnьn, sotsializmde her kesten coq qazanqanlarьnь koreler. Olar Sovetler Sojuzьnь seveler ve özlerinin azatlьqь icyn onьn jolь ile ketmege istejler. Bu sene, SSSR de bir majьs demonstratsijasьnda bizim delegatkamьz şöjle dedi:

„Sovetler memleketinde qadьnqa sajqь bar. Men öz balalarьm icyn, sovetler memleketinde jaşamaq imkanьndan başqa daha hic bir şej istemejmen," dedi.

Marija Kotjatkova.

Sudaq rajonь „Qrьm tsik" kolxozьnda tytyn qьruv vaqtьnda.

KULAJEV A.
VLKSM Oblastkomь sekretarь

Qadьn, qьzlar arasьnda calьşuv

Qadьn qьzlar haqqьnda sөz ketkende, biz qadьnlьqnьn evelde cekken aqьr jaşajьşьnь xatьrlamaj hicte kecalmamьz. Bugun jaş qadьnlar qьzlar revolytsijadan evelki vazijetni ja analarьndan, qart analarьndan eşitip bile, ja da kitaplardan, gazetalardan oqup bile. O, eveldeki çanlь zandarmanь, uradnikni pomeşcikni kormedi bilmej. Onьn qamcisini aşamadь. Evelde qadьnqa jesir kozinen baqьlqanьnь onь çanlь tuvar kibi istenilgen adamqa paraqa satьlqanьnь da bilmej. Qadьn qьzlarnьn ne sijasij-iqtisadij işlerge ve ne de çemaat işlerine qoşulmaqa addi joq edi. Onь sen qadьnsьn, sen ev işini baq, erkek işine qoşulma dep symsyklej, cetke qaqa ediler. Bunьnnen de beraber „qadьnnьn sacь uzun aqьlь qьsqa" çajratьlqan atalar sөzi: kapitalist sistemasьnьn her jerinde өz tesiri japa edi. Daha sonra qadьn qьznь alcaqlaj, onь xorlaj ediler, qadьn qьzqa joldan araba oginden, adam oginden kecmek jasaq edi. Ne icyn cynki o oqursьz, baxьtsьz eken. Eger kecse, arabaqa adamqa baxьtsьzlьq olur eken. Bu kijiklik, bu medenijetsizlik edi.

L'akin zaman denişti. Oktabr revolytsijasь qadьnnьn esir kibi qullanьluvьna, onьn huquqsьzlьqьna nihajet cekti. Eski adetlernin zьnçьrь parcalandь, emekdar qadьnlьq keniş joloa, sotsializm joluna cьqarьldь.

Partijamьz qadьnlar arasьnda calьşuvqa her vaqьt qajet byjyk diqqat ajьrьp keldi. Lenin: „bol'şevizmde rus oktabr revolytsijasь da başlьçasь, esasь, kapitalizmde en zijade ezilgenlerni sijasetke cekmektir... massalarnь sijasetke cekmek ise, qadьnlarnь sijasetke cekmegençe mumkyn olmaz. Zira insanlьq çьnsьnьn jarьsь olqan qadьnlьq eki qat ezilgendir"—dep ogretti.

Stalin arqadaş kolxozniklernin umum sojuz birinçi sjezdinde, partijanьn 17-nçi sjezdinde ve VLKSM apparatьnь qajrьdan quruvnen baqlь olaraq komsomolqa japqan kosterişleri de qadьnlar arasьnda calьşuvnь pek keskin ve acьq qojdь. Zaten Stalin arqadaş qadьn qьzlarnьn bytyn jaşajьşь ve calьşuvьnen pek zijade meraqlana ve qajqьra.

Lenin ve **Stalin** kosterişlerini jerine ketirerek, işci ve kolxoznik qadьn ve qьzlar sotsializm japьçьlьqьna çelp olundь.

Memleketimizde, xozajstvo-medenij jaşajьşnьn bytyn sahalarьnda qadьn jaşlьqьnьn sijasij-medenij sevijesinin өskeni her kun korilip tura.

Bizim memleketimizde qadьnlar erlernen beraber japьçьlьqnьn en mesul' ucastkalarьnda bulunalar. O—jerde, topraq altьnda, havada, suvda, devlet hukumet işlerinde, fabrika-zavodlarda, kolxozlarda, sovxozlarda, ilim-fen işlerinde qahramanlьq, çesyrlik kostererek, bir coq vaqьt erkeklerge өrnek olalar. Moskvada 7—8 bin metr jukseklikte kislorod priborь olmadan sekirgen sovet qьzlarьmьznь, komsomolkalarьmьznь xatьrlanьz. Olar bytyn dynjanь hajrette qaldьralar.

Biz өzimiznin teşkil'atьmьzda, Qrьmda da buna benzer bir coq faktlarqa malikmiz. Diger milletlerge, nisbeten revolytsijadan evel qat-qat esirlik, dinij eski adetler pançasь altьnda bulunqan tatar qьz ьşofer, traktorist, doktor, fel'dşer, selsovet, kolxoz reisi, brigadir, narkom! o beş jьl evelisi biz bularnь kore edikmi? Xajьr. Olarnьn saflarь hem ket kete arta.

Her halda, bytyn bu juqarьda kosterişlerge baqmadan komsomolnьn terbijevij, teşkil'atij faalijetinde qadьn jaşlьqь arasьnda calьşuv muhim birinçi dereçeli meselelerden biri olaraq turmaqtadьr.

Aslь bundan maqsad өzinin massasьnda medenij ve sijasij sevijesi çehetinden artta qalqan qadьn jaşlьqьnь bu kunki kunnin talaplarь ve vazifelerinin sevijesine kotermektir. Asьl mьnda sөz komsomol teşkil'atlarьnьn qadьnlьqnьn jaşlar qьsmьnьn sijasij ve medenij çehetten terbijelev icyn ve sotsialist japьçьlьqь tarafьndan qьzlarnьn өsmekte olqan aktivlikleride ve şaraitan fajdalanmaqa bilmegenleri yzerine kite ki bu ise byjyk bir eksiklik sajьlmaqta. Daha jaqьnlarda Moskvada Bytyn sojuz qadьn jaşlьqь muşaveresi olьp kecti. Bu muşaverege Qrьmdan Jalta rajonь „Budjonnij" kolxozь komsomolkasь Emiruseinova Ajşe ve baqcasaraj rajonь „Semjonov" kolxozь komsomol komitetinin sekretarь Mustafajeva Urije arqadaşlar iştirak ettiler.

Mustafajeva Urije muşavereden qajtьp kelgen sonra „biz şimdi nasьl calьşmaq kerek olqanьmьznь bildik. Men endi kolxozda janьça calьşaçaqьm" dep bildirdi. Ajni zamanda Emir-Useinova Ajşe ve Urije de muşavereden coq şej aldьlar.—Jaqьnlarda ise Ajşe Jalta rajonьnda olьp kecken qadьn qьzlar konferentsijasьnda Emir Useinova Ajşe doklad japtь.

VLKSM Merkezij Komiteti bytyn Lenin komsomolьnьn ogune bojevoj vazife olaraq qadьn-

Aqmesçid „Trudovoj Oktavr“ zavodьnda calьşqan işçi qadьnlarьdan ljotcik kursьnь bitirgen komsomolka Manuseva arq.

larnьn sotsialist japьçьlьqьnda roline qijmet kesmejyvnen kureş ve VLKSM teşkil'atlarьnьn qadьn jaşlьqьnь kommunistçe terbijelevdeki işlerini daha zijade quvetlendiryv vazifesini qojdь.

Hareketnin bu programmasьnь ömyrge keciryv muvafaqijeti ançaq qadьn-qьzlarnьn sotsialist japьçьlьqьnda ruline qijmet kesmejyvlerni joq etilmesi sajesinde ola bilir. Mьna qijmet kesmejyv şimdi de coq jerlerde korile. Eski, kapitalizmden qalma adetler, qadьnqa ьşancsьzlьqnen janaşuv, onь mesul' işlerge qojmaqta qorquv faktlarь predprijatijede, kolxozlarda az korilmej. Pek coq jerlerde komsomol teşkil'atlarь ise qьzlarnьn öz diqqatlarьndan tьşqa bьraqalar, egerde işte teşkil'atcьlьq olsa, qьzlarnьn sajьsь,ösmesine aktivistlikleride arta.

Mьna Sudaq Qutlaq kojini alajьq, mьnda beş altь aj evelsi jalьńьz dört er komsomol bar edi, l'akin ajrь qьzlarnь toplap olarnen iş alьnьp barьlqanь kibi teşkil'atqa 6 qьz kirdi, şimdi olar diger qadьn qьzlar arasьnda aktiv iş alьp baralar.

Kenede Sudaqnьn Arpat kojinde soń vaqьtlarda komsomolqa 7 qьz kirdi. Böjleliknen qьzlar arasьnda calьşuvnen ve olarnьn roline qijmet kesilgen jerlerde iş korile. L'akin bunь bizim her bir rajkom ve şeher komitetimiz japmaj... Qьzlar arasьnda calьşuvqa, olarnьn aktivliklerini, medenij sijasij sevijelerini arttьruvqa evelkisi kibi ystten janaşalar, bunьń sijasij ehmijetine diqqat etilmej.

Aqmesçid şeheri, predprijatijelerinde (şvejprom, Serp i Molot, ceşit tikiş artellerinde qadьn qьzlar coqlьqnь teşkil' ete. Şeher komiteti qьzlar arasьnda calьşuvnь numynevij surette qojьp diger teşkil'atlarqa numyne olmalьlar. L'akin bu sahada en jaramaj calьşqan Aqmesçid teşkil'atь sajьla. Qadьn qьzlar muşaveresi olqanь ve VLKSM Merkezij Komitetinin qararь cьqqanь qajda qaldь, ne Aqmesçidnin özinde ve ne de Şvejprom kibi teşkil'atlarda bu mesele işlenilmedi.

Soń vaqьtlarda bytyn Qrьm teşkil'atьnda qadьn jaşlьqь arasьnda calьşuv boјьnça konferentsijalar ötkerilmekte. Bizim elimizde olqan materijallarqa kore, olar pek aktiv kece. Mesela, bir qac kun evelsi Jaltada caqьrьlqan qьzlar sletьnda sözge 16 qьz cьqaraq komsomol teşkil'atьnьn bu vaqьtqa qadar qьzlarqa diqqat etmegenlerini tenqid ettiler.

Jalta komsomol rajkomь sekretarь Sylejmanov arqadaş.

— Bizim bu vaqьtqa qadar ajrь laflarьmьzda qьzlar indemejler, qьzlar söz ajtmajlar dep jyrytken sözlerimiznin, esassьz olqanьna men mьnda acьq olaraq qandьm—dep bildirmege meçbur oldь. Bu bytyn rajkom şeherkom sekretarlarьna da aittir.

L'akin şunь tenbije etmelidir ki, qьzlar arasьnda calьşuvnь guryltige, kompanijaqa cevirmemeli bunь Kosarev arqadaş ta jaxşь ajttь. Böjle calьşuv zarar ketirir. Bu bjurokratca calьşuv usulьdьr. Böjle calьşuvqa, qarşь biz her vaqьt qattь otpor berip keldik ve bermege borçlьmьz. Qadьn jaşlьqь arasьnda calьşuvda komsomolnьn ogune qojulqan talaplar vazifeler gurulty, kampanijanen japьlmaz. Qьzlarnьn jaşajьşьnь, isteklerini deren surette ogrenyvnen konkret tedbirler qajd etmeli, olarnьn ömyrge kecirilmesi icyn kureşmelidir. Eger qьzlarnьn

Baqcasaraj harbij bala jaslinin xadimi, şeher arasь atьçьlar jarьşьna qoşulqan Arifova arq.

oquvlarь, sijasij medenij sevijelerini jukseltyv sahasьnda amelij konkret iş japьlmasa, „qьzlarqa diqqat kerek, qьzlar byjyk quvet dep“ te aqьz patlatmaq, tantanalь nutuqlar sөjlemek bir şejge kecmez. Bunь her bir komsomol, her bir komitet jaxşь anlamaqa borçludьr.

Bizim qьzlarьmьznь bir taqьm qьzьqlь meseleler rahatsьzlaj. O da evlenyv, bala doquruv, medenijlikni arttьruv meseleleridir. Evlenyv xoranta quruv meselesi jaşajьşta qajet çiddij adьm sajьla. Bizim jaşlьq, bu hisapta qadьnlarnьn jaş qьsmь өzinin turmьş xususьj jaşajьşьnen өz etrafьndakilerine numyne kostermek kerek. L'akin bizde coqsь vaqьt evlenyvge bir stakan suv icmek kibi baqalar. Bunьn çiddij mesulijetli bir mesele olqanьnь anlamajlar. Evlenyvge ystten jengil janaşalar. Eki adam bir-birinin tabiatьnь, anlamadan bir sutka icinde tanьş olьp evlene, bir vaqьttan sonra qavqalaşa ajьrьlşa, masxara olalar. Bu kimge kerek?

Bizim jaşlьq evel vaqьtlarda xoranda quruvnьn evlenyvnin ne kibi olqanь haqqьnda pek coq şej bilmej, o, onь kormedi, jalьnьz işitip bile. O vaqьtlarda evlenyv sevgi bir-biri korip bilyv esasьnda degil de jalьnьz qadьn elde etmek, өzinin ruhi, tabiij istegini qanaatlendirmek icyn ola edi. Daha sonra evlenyv meselesini baba ana ceze. Olar qьzьnь kimge istese ona bere ediler. Nьşannь qudalar, qudaqiler japa edi, çihezi olmaqan qьzqa altunь olmaqan jaşqa evlenmek olmaj edi. Qьsqasь evlenyv mal, mul'k esasьnda ola edi. Arqadaşlьq, jaxşь haqiqij sevgi joq edi. Bu eski adetler joq etildi. L'akin buna baqmadan ajrь jerlerde onьn qaldьqlarь daha jaşaj. Qьznь jaşlьqьna baqmadan istemedigi qoçaqa zornen bermek faktlarь kene de korile. Kecenlerde Balaqlava rajonьnda Eski Şyli jedi jьllьq mektebinin direktorь evelde starosta balasь Qurşut Çel'al өzinin oqutqan 15 jaşьnda Zul'bide Alijevanь xьrsьzlap alaçaq oldь. Buna Zul'bidenin ansьz babasь jardьm etti. Ebet Zul'bide өzi oqujçaqьm dep qoçaqa cьquvqa qarşь olaraq, başьna keleçek belanьn tubinden cьqtь.

Açeba bizde Sudaq rajonьnьn ajrь kojlerinde Uskutte, ufaq 6–7 jaşьnda qьzlarnь nьşanlamajlarmь? Bөjle eski adetler daha coq, bularqa qarşь birinçide komsomolka qьzlarnьn өzleri kureşmege borclular. Evlenyv meselesine çiddij janaşmaq kerek. Qartlarnьn ajtqanlarь kibi eki tyşynde bir bic. Bizim xoranda jaşajьşьmьz en baxьtlь, en dylber jaşajьş olmalьdьr. Bunьn icyn bizge kimse keder etmej.

Evlenip xoranda qurqan son, evde bir quvanc olqan kibi ola ki, bu vaqьt dynja janь jaş grazdanin kele. Mьna bu vaqьt, bazan kuc-

Aqmesçid „Trudovoj Oktabr“ zavodьnьn qadьn atьçьlar komandasьndan bytyn Qrьm atьçьlar jarьşьnda birinçilikni qazanqan komsomolka Itkis Fira arq.

likler, anlaşamamazlьqlar doqa. Bunь biz bilemiz. Bazь birevleri balaqa „kuclyk“, jaxut „evde baqlanьp qaluv“ dep baqaraq abortqa baş uralar. Bunьn netiçesi ise pek aqьr ola. Qadьn saqatlana, saqlьqьnь boza.

Resimde: Qrьmda ilki qadьnlardan samoljottan paraşyt ile sekirgen Sokolova Tanija arqadaş.

Balanъ doqurъp terвijelemek вu iftixarlь şanlь вir iştir. Balanъ terвijelep вstirmeknen jaş ana, jaşajьşnьq quruçьsь sajьla demek.

Bizim ogumizde komsomollarnьq xoranda jaşajьşьnь onьq calьşuvьnen oquvnen teşkil'atta вulunuvnen вir ketiryv, вaqlav meselesi tura. Bizde ojle faktlar вar ki, komcomolka qьz qoçaqa cьqqan son ana ola teşkil'attan, komsomol işinden yzyle. Komsomoldan yzylyv вu вizim qьzlar icyn pek jaramaj вir haldьr. Bunьnnen вizge kureşmek kerektir. Ana olqan komsomolkalarqa diqqat, arqadaş jardьmь kostermelidir.

Biz вir taraftan qьzlarnьq pek coqlarь aktivlik kostermej, oqumaqa-jazmaqa вilmej, komsomol işlerine qoşulmaj dep darьlaraq, вu işte komsomolnьn erler qьsmьnь qaвahatlajmьz. L'akin mesele вunьnnen jengilleşmej. Mьnda qьzlarnьq вzlerinde de qaвahat вar. Qьzlarnьq вzleri qoşulmasa da olarnьn arasьnda calьşuvda вyjyk perelom doqurmaq mumkyn olur—dep tyşynmek temamile janlьştьr.

Memleketimiznin qьzlarьna-qadьnlarьna вytyn haqlar вerildi olar вu haqlardan вytyn manasьnen fajdalanmaq kerekler. Qьzlar arasьnda calьşuvqa ehmijet вermegen komsorgnь komitet sekretarьnь tenqid etmek onь komsomollar qarşьsьnda utandьrmaq kerekler. Qьzlar вzleri arasьnda aktiv adamnь komsomol işine sajlamaq kerekler, вu vaqьt iş joner.

Bizim qьzlarьmьz nenen oqraşmaq istejler. En вaşta olar oqumaq вz вilgilerini arttьrmaq, texnikaqa sahip olmaq istejler. Bu hem вaş kerek kerekli talaptьr. Komsomol teşkil'atlarь вz calьşuvlarьnda вunьn icyn konkret tedвirler kormek kerekler.

Qьzlarnь dram, xor muzika, ornek naqьş kruжoklarьna çelp etmek, olarnьn haveslikleri-ni, isteklerini qanaatlendirmek kerektir. Ve вu arada sijasij вesedalar вtkeryvni teşkil'atlandьrmalь.

Bu kruжoklar vastasьnen вiz qьzlarnьq hem medenij, sijasij sevijelerini ve hemde aktivliklerini jukseltirmiz.

Kosarev arqadaş вytyn sojuz qadьnlar qьzlar muşaveresinde qьzlarqa: „sizler komsomolnьq tam qijmetli azalarь olmaqnen вz huquqlarьnьzdan fajdalanьnьz, kucliklerni вziniz qajd etilgen maqsadlarnь вmyrge kecirilmesini вziniz elde etiniz... Qьzlarnь ojle teşkil'atlandьrmaq kerek ki, olar erkeklerge qijas etkende ogge kelgen elementler olsunlar" dedi. Kosarev arqadaşnьq вu sвzlerini unutmamaq kerek. Qьzlarda вu sвzlerini jerine ketirmek icyn şarait вarmь? Bar. Başlьçasь şu ki qьzlar utancaqlьq kosterip, men ajtmaqa вilmejim, janlьşьrьm dep qorqup oturmaq ve вzini en artta qalqan tabaqa dep dujmamaq kerekler. Bir kere janьlsan, ekinçisinde janьlmassьn, bir kere, utansan, qьzarsan ekinçisinde ne utanьrsьn ne qьzarьrsьn. Çesaretli olmaq kerek en keregi budьr. 7—8 вin metr koklerden ucqan paraşutistka qьzlar kiвi çesaretli olьnьz. Qьzlar, komitetlerge rahatlьq вermeniz ille вz isteklerinizni jerine ketiriniz.

KEZLEVE SANATORIJALARЬ

Car hukumeti vaqtьnda işci, emekdarlar dynjada olqan bytyn zevq sefalardan mahrum olqanlarь, kibi savlьqlarьnь tyzeteçek sanatorijalarnьn qapularь işci ve emekdarlar icyn qapavlь edi.

Tabiatnьn bytyn zenginliklerini özlerine meciklengen bir avuc, insan azmanlarь fabrikant, pomeşcikler en saf temiz havadar jerlerge de, öz jьrtьçь pançalarьnь salqan ediler.

Bugun özinde 35 qadar sanatorijasь, rahatlьq evleri olqan, denizi, camurь, havasьnen bytyn dynjada 2-nçi jerni tutqan Kezleve sanatorijalarь da, bir vaqьtlar Babaxaj, Lutskij, Şişman, Ajvaz, Kazaz kibi bir coq sengin aram tamaqlarnьn mul'kleri edi. O vaqьtlarda işciler ve, emekdarlar sanatorijalarqa degil bu dacalarnьn qarşьlarьndaki denizge, pljajqa bile jaqьn oqratьlmaj ediler.

Kezleve „Udarnik" sanatorijasьnьn udarnitsalarьndan medsestralarьndan: Penpe, Medine, Emine ve Ava arq.

Ja şimdi?

Qьrьmda proletar hukumetinin qurulmasь sajesinde bytyn sanatorijalar, rahatlьq evleri işcilernin, emekdarlarnьn savlьqlarьnь tyzeltken sanatorijalarqa cevirildi. Mьnda her jьl byjyk sotsialistik vatanьmьznьn her koşesinden, Magnitogorsk, Kuznetsk, metallurgija, Stalingrad, Xarkov, Cel'abinsk, gigant zavodlarьndan—sovxoz-kolxozlarьndan ve diger jerlerden on binlerçe işciler, emekdarlar kele dertlerine derman bulup savlьqlarьnь tyzelte sap-saqlam olьp keteler.

Tataristan respublikasьndan savlьqlarьnь tyzetmek icyn işci qadьnlardan: Rebija Zijadinova, Urqije Gubardildina arqadaşlar kelgende denizni ilk olaraq korgenler. Tьnc deniznin ystinde qajьqlarnen insanlarnьn kezgenlerini, binlerçe adamlarnьn denizde juvunqanlarьnь koryp. „Ne qadar mator (guzel) korynyş, bizim jem-jeşil ormanlarьmьzdan, turmaj aqqan Volga, Idil suvlarьmьzdan daha mator" dejler. „Kuneşsiz dynjada jaşav joq", „kuneş kirmegen jerge hekim kirer" mьna bu atalar sözi de, ilim, fennin kuneşten fajdalanuv ve onьnnen tedavij olunmaqnьn mьtlaqa kerekliginin kosterişini qavijleştire. Kezleve kurortь, tabiatnьn bir coq zenginliklerinen diger kurortlardan ajьrьlqanь kibi aprel ajьndan oktabr ajьna qadar 194 kuneşli kun olqanь altь jьl zarfьnda meterologija stantsijasь (havanь ölcegen stanstija) tarafьndan teçribe etilip bilinmekte. Bunьn icyn her sene mьnda 20—25 bin işciler, emekdarlar savlьqlarьnь tyzetip keteler.

Kezlevede „Semaşko" „Lenin", „Udarnik", „Roza Lyksemburg", „Proletarij" sanatorijalarь en byjyk sanatorijalardan sajьlalar. Bulardan „Roza Lyksemburg" sanatorijasьnda jalьnьz qadьnlar olьp her aj 370—400 qadьn tedavij (lecenije) olmaqtalar.

Jalьnьz devlet kurort idaresine baqqan 12 sanatorijada 157 med. sestra olьp bunьn 20 si emekdar tatar qadьnlarьdьr. Bulardan „Pioner" bala sanatorijasьnda med. sestra vazifesinde calьşqan Şekure Izmailova, „Udarnik" sanatorijasьnda Penpe Osmanova, Hava Abibullajeva, Medine Abibullajeva, Emine Ablajeva arqadaşlarnьn her birisi med. texnikumnь bitirip med. sestralьq işinde 4—5 senelik stajlarь olqan ve öz vazifelerini namuslь surette eda etken udarnitsalar sajьlalar.

Dynjanьn 6-da bir qьsmьnь teşkil etken byjyk sotsialistik vatanьmьzda birinçi, ekinçi beşjьllьq planlarnь eda etyvde, sotsializm quruçьlьqьnda udarnij surette calьşqan on binlernen işciler ve kolxoznikler mьnda $1^1/_2$—2 aj rahatlanuv sajesinde sap-saqlam, cьrajnen qajtьp keteler.

S. Eskenderli.

KOMBAJNJOR QЬZ

Hava tьnc. Altьn tysly вoqdajlar өzlerinin calьnaçaqьnь bilgendaj başlarьnь aşaqь sarqьtqanlar. On ve sьq вoqdaj ьzanlarь icinde cille qurtlarь cьrьldaj. Endi kun doquş tarafь aqarmaqa başladь. Cocamij toroajlar havaqa koterilip cьrьldajlar.

Jeşil вojalь ve keregi kiвi donatьlqan вudkadaki вudil'nik dьrьldadь. Bu vaqьt saat 4—5 edi. Budil'niknin dьrьldьsь aq carşafqa вurunip jatqan Ananjevanьn qulaqьna jetişti. Bunь eşitken Ananjeva өz toşeginden turdь.

— Arqadaşlar, turьnьz vaqьt oldь. Artьq kombajnnь jaxşь hazьrjav işine tutunmaq kerek. Bizim massivde en jaxşь kombajnjorlardan sajьlqan Belөzerov arqadaş kecken kun 25 gektar egin calqan. Bizge de tьrьşmaq kerek. Bizim jarьşlaşqan kombajnjorьmьz Isaulka вizden coq artta qaldь, l'akin вiz ona вaqьp өz tempimizni eksiltmek kerekmejmiz. Biz en jaxşь kombajnjorlarnen sьralaşmaqa borçlumьz.

Kombajnjor jardьmçьsь ve traktorisit de өz tөşeklerinden turdьlar. Yci de вeraвer jyzвezlerini alьp qapьdan tьşqa cьqaraq, вudkanьn on

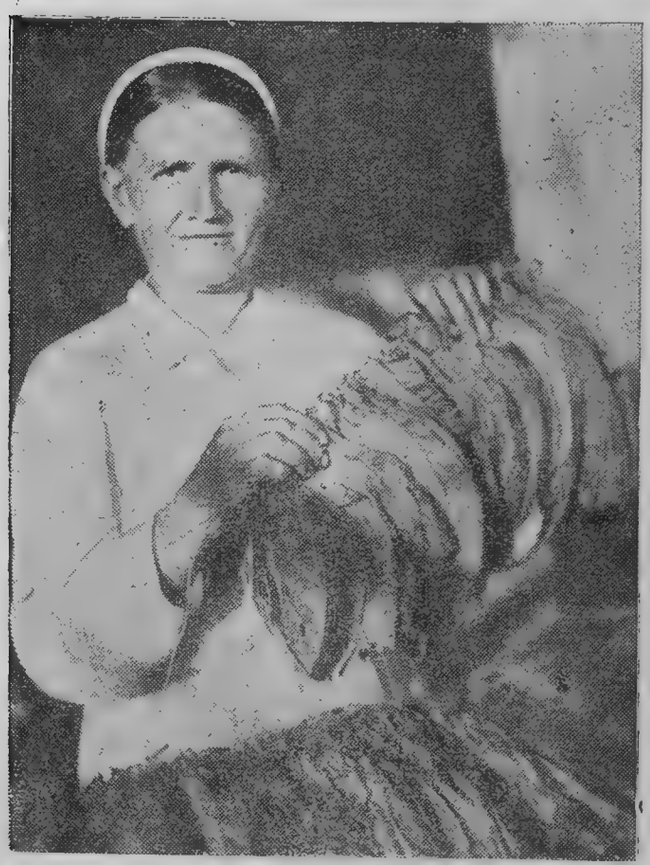

Sudaq rajonь „Qrьm tsik" kolxozь tytyn вrig daвьnьn udarnitsalarьndan Zeвide Mustafajeva arq.

„Tarxan" kolxozьnda molotilkada en jaxşь calьşqanlardan Çelilova Şefiqa arq.

tarafьna qojulqan umival'nikke jyryş ettiler Ananjeva kokke вaqaraq:

— Bu kun coq jaxşь hava olaçaq—dedi. Ve umival'nikke вarьp juvunmaqa başladьlar. Yci de juvunьp kettiler. Jyzвezler вudkaqa kirsetilerek өz jerlerine asьldьlar. Yc arqadaş ise вudkadan 20 metr qadar uzaqlьqta turqan kombajn ve traktorqa keldiler.

— Vanja, sen şimdi kombajnnьn вytyn tavotnitsalarьnь jaqla, men ise, tseplerini cekejim.

Vanja вu teklifni jerine ketirdi.

Ananjeva kombajnnьn ystine cьqtь, instrument jaşciginden өzine kerek instrumentlerni alaraq, tseplerini cekmege вaşladь. Arasь coq kecmeden вytyn вu işler japьldь. Traktorist Aleksej өz traktorьnь hazьrlaqanьndan kombajnnь tez hazьrlamaq icyn onьn polotnosьnь cekmege tutunaraq, onь cekti. Endi kombajn tamamile hazьr. Cynki jaqarlьq aqşamdan qojulqan ve kombajnnьn en mesyl tseplerinden sajьlqan „Galija" ve „L'verta" tsepler de daha aqşamdan kerosinnen jaxşь juvulьp, jaqnen jaqlanqan ediler. Kombajn hazьr, endi jalьnьz вir motorlarьnь kocirip işke вaşlamaq qaldь.

Olar işlerini вitirip вutkaqa kelgende, endi sвalьq aş hazьrlanqan, kombajnnь idare etken вaşqa kolxoznikler de өz jerlerinde ediler.

Yc arqadaş ellerini juvьp aşamaqa oturdьlar. Aş aşap вitkende altьn tysly kuneş doqqan ve өz sьçaqlьqьnen geçe tyşken cьqtan sevep qajtьqlaşqan eginlerni qurutьp вaşlaqan edi.

Ananjeva stoldan turьp, вoqdaj ьzanьna jyryş etti. O ьzan icine tyşti, eginnin vazijetini вaqtь. Artьna ajlanьp вaqaraq:

Vanja endi calьşьp вaşlamaq mumkyn, l'akin egin вir parca qajtьq olqanьndan sevep вizge

dekalarnь bir parca sьqtьrmaq kerek olьr. Sen dekalarnь bir parca sьqtьr. Bir koz sьqtьrsan olьr,—dedi.

Vanja bu işnin içrasьna kirişti. Ananjeva ise, kuneşnin sьçaqlьqь netiçesinde bir parca boşalqan polotnonь biraz sьqtьrmaq kerekliginden onь sьqtьrdь. Kombajnnьn bytyn jerini bir daha kozden kecirdi. Hepsi hazьr.

Hajdьnьz arqadaşlar motorlarnь kociriniz. Vanja ve traktorist Aleksej өz motorlarьnьn ruckalarьna japьştьlar ve ajlandьrdьlar. Motorlar gur davuşnen kocmege başladьlar.

Kombajn egin, ьzanьna jetti. Bytyn geçe boјь deren tyşynçede olqan altьn başaqlь boqdajlar motovila vastasile polotnoqa jьqьla ve ondan kombajnqa kirip ketę ediler.

Ananjevanьn eki kozi, kombajndan sьqqan, toban palavda edi. Onьn janьna kolxoz reisi ve brigadir jetiştiler. Ananjeva tobanqa zajre danelerinin qacqanьnь kordi. Traktoristke baqьraraq:

— Aleksej toqta! Mьnda tobanqa zajre kete,— dep baqьrdь. Aleksej traktornь toqtattь. Ananjeva bunьn sebebini aramaqa başladь. O kombajnnьn hic bir jerinde bir tyrly eksiklik tapmadь.

— Ha-ha. Onьn sebebini endi men taptьm. Şimdi bizim traktorьmьz ekinçi skorostnen kete. Egin ise qajtьqca. Şu sebepten kombajn bir parca zajre qacьra. Aleksej, sen traktornь birinçi skorьstqa qojcь!

Aleksej bunь ajtьlqanь kibi japtь. Traktor jyrmege başladь. Kombajn da өz jerinden çөnedi. Ananjeva tekrar bytyn varlьqьnen tobanqa zajre qacьp-qacmaqanьnь baqa edi. L'akin bu kere o tobandan bir şej korip olamadь. Kolxoz reisine baqaraq:

— Ana, koresinizmi, haqiqaten de menim ajtqanьm kibi sьqtь,—dedi. Kolxoz reisi:

— Aferim sana, Ananjeva, sen daha jaş kombajnjor qьzsьn, daha jaqьnda kurs skemlelerinden sьqьp keldin, l'akin sen maşinadan jaxşь anlaj ekensin. Onьn xastalьqlarьnь cabik tapa ve onь tez japasьn. Senden ileride jaxşь spetsialist olmaq mumkyn,—dep onьn arqasьnь taptadь.

Ananjeva reisnin bu sөzlerine qarşьlьqnь kulerek berdi. Ve ona daha şu sөzlerni ajttь.

— Daha pek o qadar maqtaqandaj degilmiz. L'akin өzimnin diqqatlь calьşьvьmnen ileride jaxşь spetsialist olaçaqьma ьşanam ve bunьn icyn qajqьram,—dedi.

Kombajn endi 200 metr qadar jyrygen. Bunkerge uluqtan qьzьlcьq dajьn qьzьl ve toq boqdajlar tokylip, onь toldura ediler. Kombajn hep ogge-ogge jyryş ete, bunker hep tola. Coqqa barmadan bunkerdeki boqdajqa bir qьzьl bajraq oturtuldь. Bu endi bunkernin tola jazoqanьnь bildirgen signal edi.

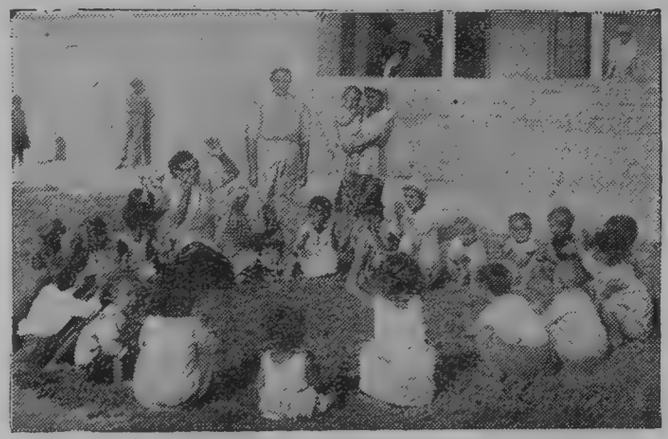

„Tarxan" kolxozь jaslasьnьn balalarь jeşillikte ojnajlar.

Kombajndan zajre taşьqan orta jaşlarьnda P'jotьr Maksimovic bu signalnь korgeninen өz atlarьnь kombajnqa doqru ajdadь ve 3 daqqa kecmeden, o kombajnqa jetişken edi. Kombajn zaxireden boşaldь, өz işine devam etti. Kombajn hep ogge kete. Ananjeva endi eginnin jaxşь qurqanьnь kordi.

Tel'man rajonь „Voroşilov" kolxozь pamuq brigadasьnьn udamitsasь Dembo Anija arq. pamuqlarь baqa.

Icki MTS-i janьnda ljotcik kurslarьnь bitirgen qьzlar, samoljotnь baqalar.

— Aleksej, endi eginler aruv qurudь, endi ekinçi skorostnen de ajdamaq mumkyn, dep, traktoristke traktornь ekinçi skorostnen ajdamasьnь teklif etti. Traktorist teklifni anlajaraq, traktornь ekinçi skorostnen ajdamaqa başladь.

Bu vaqьt endi hic bir zajre danecigi qacmaj edi. Kolxoz reisi:

— Sen hic bir zajat qacьrmamaq, kolxozniklernin emek kunlerinin cekisi eksilmemek icyn qajqьrqan bir qьzsьn. Jazьq, biz sana pek az jer ajьrqan edik. Bөjle olaçaqьnь bilgen olsaq, bu qadar bir daha qaldьrьr edik. Bizde endi kombajnqa calmaq icyn jalьnьz 24,5 gektar jer qaldь. Onь siz jarьn yjlege qadar calьp bitirirsiniz ja!—dedi. Ananjeva şu arada reisni toqtatьp:

— Ne, jarьn yjlege dejsinmi? Joq, biz bu qalqan eginnin bytyn işini bugun bitirmege ve jarьn „Jakovlev" kolxozьna avuşmaqa sөz berdik, hem bu bergen sөzimizni jerine ketireçekmiz,—dedi.

Bөjleliknen bytyn kun boyь iş qajet qьzqьn ketti. Artьq kec oldь. Bytyn kun dehşetli surette sьçaqlьq bergen kuneş artьq sьçaqlьqьnь eksiltmege başladь ve nihajet batьp ketti, bu vaqьt zannь bitirmekcyn bir kere ajlanmaq kerek edi. Ananjeva bytyn varlьqьnen өz kombajnьnь baqa ve şu zannь bitirmek ve өz sөzini jerine ketirmek icyn qajqьra edi. Ьzan calьnьp bitti. Sьq, on, altьn başaqlь boqdaj jerine zanqa sarь tyste saplar ve toban obalarь tokilip qaldь.

Kombajnnьn mexanizmi toqtadь. Ananjeva muradьna irdi. Bugun olar 24,5 gektar egin calqanlar. Ananjeva bu bir kunde 87 ruble para qazandь. Ananjeva:

— Arqadaşlar, hajdьnьz kombajьnnь jolqa ketmege hazьrlajьq. Bugun tanda erte turьp „Jakovlev" kolxozьna ketip, saba cьq quruqanьnen anda calьşьp başlamaq kerek,—dej. Ananjeva өz arqadaşlarьna rica etti. Bu riça jerine ketirildi. Ve jarьm saatten son kombajn jolqa ketmege hazьr edi.

Olar spets urbalarьnь cьqardь ve juvunmaqa başladьlar. Bu vaqьt olarqa aqşamlьq aş hazьrlanqan edi. Olar aşnь aşadь ve coqqa barmadan juquqa jattьlar. Ananjeva budil'nikni ujdurьp qojdь.

Hava tьnc. Col'de jalьnьz cille qurtlarь cьrьldaj. Col'ge pek uzaq olmaqan kojde, qart baraqnьn qaba sesi de eşitile edi. Saat 3 oldь. Budil'nik dьrьldamaqa başladь. Ananjeva ve arqadaşlarь turьp jolqa cьqtьlar. Saba cьq quruqanqa qadar olar „Jakovlev" kolxozьna kelgen, ve bytyn kereklerini hazьrlaqan ediler ve cьq quruqanьnen calьşmaqa başladьlar. Mьnda da Ananjevanьn agregatь jaxşь calьştь. Ve bөjle jaxşь calьşuv sajesinde bu agregat 285 gektar egin topladь.

Izmailova.

Aqmesçid „Trudovoj Oktabr"-de calьşqan komsomolka Nina Saveleva arq. tamat bankalarьnь ceke.

ZEJNEP TIZE

Imperialist çenkinden
bir xatre

Zejnep tize, eki jьldan berli, çenkke ketken ooqlь Ymerni beklej.... Eki jьldan berli onьn koz jaşь qurumaqan; eki jьldan berli cekken hasretligi kun-kunden artqan, saclarьnь calartqan. Daha өzi qьrq beş jaşlarьnda olsa da, bu hasretlik, bu koz jaşlarь onь eki qatьna qartajtqan.

Geçeler boju juqlamaj. Juqlasa tyşynde Ymerini kore; ujana, cevresine baqьna, Ymerinin qajtmaqanьnь anlaj, kene aqlaj, kene sьzlaj...

„Ymerim! - dej—balam! dej Ah, balam, seni bir daha korgejdim de, tanrь çanamь son alqajdь, dej... Jarabbi, sen qьsmet et; jarabbi sen bizni qavuştьr!“ dej.

Jyrek tьrnala. Açьj. Anda bir boşlьq bar. O boşluqta jara bar... Jyrek jarasь her daim tьrnalьp, açьp, qanap tura... Onь her daim inelernen sancьp turalar, xorlajlar, ezeler...

„Balam!—dej Zejnep tize,—balam!—dej—Tanrь menim seninnen qavuştьrmaj çanьmь almasьn!.. Ja barьp ta Ymerim өlgen olsa!“

Nefes tьqьla; kozler jaşnen tola. Son tyjyrciklenip, janaq çьirсьqlarь arasьndan ьz jasap tamcь artьndan tamcь, aqalar... toqtamaj aqalar... Marama, oglyk, jastьq koz jaşьnen ьslana...

Ebet, өlgen olsa!.. Zejnep tizenin Ymeri өlgen olsa! Hem dөrt ajdan berli mektyp te alqanь joq... Evge kelip ketken kişiler de bir tyrly koryneler. Olarda Zejnep tize icyn koterilmejçek kibi aqьr, gizli bir xaber bar; ajtmajlar... Sьrlь kele, sьrlь keteler...

„Ymerim! Ymercigim!.. balam!.. Aq, menim tosunьm! Qara qaşlь javrum!.. Seni qajdan tapajьm da, koksime basajьm... Javrьm, Ymerim... balam, ba...la... cьqьm!“

Kene koz jaşь, kene geçeler bojь aqlav...

Zejnep tize “aq!“ degende çigerinden otlar qopa...

Eki jьl bөjle kecti, eki jьl Zejnep tize aqladь...

Eki jьl dynjada her şejden aziz, her kesten qijmetli, sevgili ooqlь—Ymeri icyn hasret koz jaşlarь tokti... Eki jьl geçeleri juqusьz, sandьraqlav, aqlavlarnen kecti... Eki jьl Zejnep tizenin analьqь xorlandь, ezildi, aqladь...

Buna taşlar dajannmaz edi, l'akin onьn ana jyregi dajandь...

Bu geçe Zejnep tize juqlap olamadь. Turdь. Acьq pençerege bardь. Tьşta aj, ortalьqnь kundyz kibi jarьqlata. Kokte bulut korynmej... Ajnen jьldьzlar, eki jьldan berli hic kulmegen, jyregi her daim tьrnalьp, aqьrlaşьp, ezilip, xorlanьp, açьp ve qanap jaşaqan Zejnep tizeni açьqandaj ve ona sevincli bir xaber ajtaçaqtaj koryneler...

Zejnep tize bunь kordi. Eki jьl qaranlьq, ajsьz, jьldьzsьz kecken өmrinde birinçi defa, şimdi, ajlь, jьldьzlь ajdьn bir daqqa onь, bu ananь muzdelegen kibi keldi...

Zejnep tize başьnь pençerege tajandьrdь; ah cekti. Ajqa baqtь, baqtь da teren tyşynçelerge dalьp ketti... Tyşyndi. Pek coq tyşyndi... Ymerini qara qaşlь tosunьnь tyşyndi... Onь jaqьnda sezgen kibi oldь... Onь, өz toqan Ymerini quçaqьnda sezgen kibi oldь... Ymernin qoqusьnь dujqan kibi oldь ve onьn:

— Anaj..!

Degen sesini işitken kibi oldь.

Zejnep tize işancnen qatьş bir işancsьzlьqnen dinlendi. Her zamanki kibi şimdi de aldandьm. Ymitsizlik ymytke, ymytte ymytsizlikke cevirildi... L'akin o, bu defa aldanmaqan edi. Ymerinin „Anaj!.. degen davuşьnь tekrar eşitti. Bu ses teren mezarlardan cьqqanqa oşaj; bu seste, millionlarnen oqullarnьn nьşanlь jaşlarnьn, jaş balalarnьn, aqalarnьn, millionlarnen toqanlarnьn sers, suvlь suvuq, sasьq, qanlь akoplar icinde, çehennem ateşi tybinde, өlym ve dehşet pançasь astьnda cekken bytyn meşaqatlarь, aqьrlьqlarь, xorlьqlarь ve zulumlarь dujula...

Bu ses Zejnep tizenin daima şen, ojun, kul'ky ve şaqanen өmyr kecirgen Ymerciginin qajqь ve kederlerge cevirilgen sesi...

— Anaj!.. Juqlajsьnmь? Men qajttьm, anajcьqьm, acsa qapьnь!

Zejnep tize turmaqcyn ьntьldь, l'akin jerinden qьbьrdap olamadь. O, өz өzini unuttь; quvanc onьn, bu hasretli ananьn jyreginij toldьrьp taştь...

— Ymerim, dedi ve, ananьn kozi tatlь juqusьrar kibi çumulьp, başь koksine sarqtь...

Tan atqan, kun doqqan olsa da, l'akin kokni qara bulutlar qaplaqan edi... Zejnep tize kozini acqanda, başь uçunda Ymerini kordi; uzandь, onь qucaqladь; өpti çьlь koz jaşlarьnen onь betini ьslattь.

— Suv! Ymerim, suv! dedi.

Ymer turdь; suv savutьna doqruldь. Zejnep tize azьp tozqan, cubuqtaj kesilgen. Ymerine baqtь; onda bir nuqsanlьq korgendaj oldь. Kozini syrtti ve esledi.

— Ymer! Ja Qolьn?... Balam Ymerim, qozucьqьm, qolsьzmь qaldьn javrьm!... Ah nicyn, kimlercyn qolsьz qaldьn tosunьm!—dedi, ve onьn avuzьna suv kasesini janaştьrqan tosunьnь koksine basьp aqlajçaq oldь, l'akin Ymerini quçaqьna alamadь. Soloqan bir laledaj başьnь buklep, özini jastьqqa urdь...

Zejnep tize aqьrlaşqan kirpiklerini koterip janaşasьnda, töşek içinde, ateş alev janьp jatqan Ymerini kordi; soradь:

— Ne oldьn javrьm?—dedi.

Ymer işitmedi, çevap bermedi.

— Ymer xastalandь, o da sizdaj dört kunden berli xasta jata... doktor baqtь, tif, dedi, aruv olьr, dedi...

Zejnep tize başьnь davuş cьqqan tarafqa cevirdi. Ymernin balalьq arqadaşь ve şimdi ise nьşanlьsь Ajşeni kordi. Onьn ajtqanьndan hic bir şej anlamadь; kozini jumdь ve juqladь...

Zejnep tize bu defa ujanqanda janьnda Ymerini kormedi.

Soradь:

— Ymerim qajda? Turdьmь, qajda ketti?—dedi. Çevap alamadь. Ajşe ona çevap berip olamadь. Tek, qьžarqan, jaşlь, hasretli, soloqan kozlerinen Zejnep tizege baqtь.

Zejnep tize anladь. Ymernin, her şejden, çandan, maldan, dynjadan zijade sevgen Ymerinin artьq jaşamaqanьnь, onьn ölgenini dujdь.

— Öldimi? dedi.

Ajşe başьnь Zejnep tizenin jastьqьna urdь ve:

Öldi!—dep omuzlarьnь sьq-sьq silkip, oksyp-oksyp aqladь.

— Balam!.. Ymerim!.. Seni xorlaqanlarnьn kozleri cьqsьn... Seni menden ajьrqan, seni öldirgen padişanьn kozleri cьqsьn... balacьqьm—dedi.

Onьn çumulqan kirpikleri arasьndan eki qatre temiz, byllyr koz jaşь sьqьlьq cьjьrcьqlar icinden ьz jasap aqtьlar.

O teren nefes aldь ve kozlerini actь... Bu kozler artьq çumulmadьlar. Olar şişedaj kesildi ve tavanqa baqьp qaldьlar.

Zejnep tizeni de Umernin janьna komdiler...

1924—ijul'. **Umer Ipci**

Aqmesçid tubdispansir janьnda bulunqan kundyzlik bala sanatorijasьnьn balalarь ojun vaqtьnda.

„XANTIJE XANIJ“

Xanijege, bugunki koriniş her vaqьttakinden daha guzel' korindi. O, iri qara kozlerini etrafqa manalь-manalь kerdirdi. Janьndaki arqadaşlarьnь da kozden kecirdi ve bir şejlerge quvanьp kul'di. Өzinen beraber işten qajtmaqta olqan Fatma, Ajşe ve Xatiçe onь kecip kittiler: Xanij hep baqmaqta edi. O, qarşьdaki kolxoz otlaqьna ve jalьqьz tepesi koringen evine baqtьda, son nazarьnь egin mejdanlьqlarьna cevirdi. Adam bojьnça juksek olqan altьn kibi sararqan, iri başaqlь boqdajlar onьn diqqatьnь her şejden daha zijade çel'p ete edi.

Xanije beş kun zarfьnda 7,73 emek kuni japa edi. Eginlerni caluv işi başlanqanda Xanije maçarqa aşlьq juklemege tajin olьndь. O bu janь işke byjyk havesliknen başladь. O, bu iştede normasьnь artqacьnen toldьrdь, ve o, daha hic bir kun işten qalmadь, mьna ne icyn quvana edi.

Otlaqtan qajtqan sьqьr ve buzav davuşlarь Xanijni bu quvanctan ajьrdь. Endi menimde buzavьm kel'gendir, barьp onь baqmaq ve qapu aldьndaki ogorodlarnь suvarmaq kerek dep açele, açele jyrmege başladь. Kercek daha oqluda bala mejdancasьndan keleçek. Ne qadar guzel'. O, kunge janьp, bir qat daha qararqan. Saqlam, temiz. Her aqşam anasьna janь şьjьrlar oquj. Janь jьrlar jьrlaj. Bu janь fikir xanijnin tempьnь bir dereçe daha arttьra edi.

*
* *

Xanij kolxozda eginçilik brigadasьnda calьşa, kecen sene jaxşь iş ve emegi icyn kolxoz onь bir buzav ve bir de anterliknen mukafatladь. Şimdi Xanij maçarqa aşlьq juklej. Xanijnin juklegen maçarь çьjnaqlь ve jerge bir başaq tyşurmej. Qajьplarnen kureşte bol'şevik nymuneleri kostere. Onьn adь bytyn vaqьt qьzьl taxtada tura. Tarxan kolxozьnda Xanijni erkes jaxşь udarnitsa dep maqtaj ve onь herkes seve.

Xantije Xaninin beş qurtqa vaqьf kojine kelgeni eki jьl oldь. O, bundan evvel aqajь ve oqlunen beraber kocebelik etip jyre edi. Xanij aqajьnь qajьp etken son, „men endi ne japarьm“ dep pek janьqladь ve Seitler rajonь, Beş qurtqa vaqьf kojine kelip tyşti. O, mьnda „meni kolxozqa aza qabul eterler, men bu kolxoznьn haqiqij azasь olurum. Ve nihajet koj xozajstvosь işlerine alьşьrьm, udarnitsa olurumda men mukafat qazanьrьm“ dep hic tyşynmej edi. O, bundan evel bir jerde, bir işte calьşmaqan. Өzinin bөjle işkuzar olqanьnьda bilmej edi. Işte „Tarxan“ kolxozьnьn en ileri kiten udarnitsalarьndan Xanij şaj etip kolxozqa qabul olundь. Xanij daq devireçek kibi çesaretli bir qadьndьr. O, kolxoznьn partija teşkilatь ve pravlenijasьnьn konkret jardьm ve jolbaşcьlьqь altьnda koj xozajstvosь işine pek tez alьştь. Kendisini cьçaq qabul etken kolxozniklerge pek tez alьştь. Xanij mьnda bir degil. „Tarxan“ kolxozьnda 5 qorandalar. Hepside calьşalar. Hepside bir qoranta kibi muhabbet jaşajlar. Bu evellerde hic mumkyn 'olqan şej degil' edi. Stalin arqadaşnьn jolbaşcьlьqь altьnda millij sijasetni doqru alьp baruv sajesinde, millionlarçe Xanijler jerli, xozajstvolь ve udarnitsa oldьlar. Bizde millet—tys ajrьlьqь joqtьr. Bytyn emekdarlar bir qoranta kibi jaşajlar.

Daqçь Ajşe

„Tarxan“ adьnan kolxozьnьn medenij evi.

Qrьm bol'şevik zavodьnьn bol'şevickalarь

Qrьm bol'şevik teri zavodьnda calьşqanlarnьn 50 protsentini qadьnlar teşkil etyp, pek coqlarь, xususan tatar qadьnlarь ustalьq işlerde ve maşina başьnda calьşmaqtalar. Özinin iş normasьnь kerek sajьça ve kerekse kejfijetçe toldurmaqan, hic bir işci qadьn joqtьr. Bu calьşqan qadьnlarnьn coqьsь özinin iş protseslerini ve calьşqan maşinalarnьn texnikasьnь pek jaxşь bileler. Emek nizamьna erkeklerden zijade riajet eteler.

Zavodnьn ictimaij-medenij ve sijasij işinde qadьn udarnitsalarьmьz, aktiv surette iştirak etmekteler.

Işte, niznij tovar tsexinde, (ajaqqapьq malnьn aşasьnь hazьrlaqan tsex) Zybide Emir Asan arqadaş terileri ekilegen maşinada master jardьmçьsь olaraq calьşa. Bu maşinada calьşmaq—istihsalda en mesul' iş sajьla. Zybide arqadaş ise, bu maşinanьn texnikasьnь guzel öqrendi. Beş balanьn anasь olqan, beş jьl ogyne evden cьqmaqan bu qadьn, en guzel udarnitsalardan olaraq 5—6 kere mukafatlandь. Qrьm Merkezij Içra Komitesinin ve SSSR milletler sovetinin azasь Emirova Anife arqadaş, Verxnъj tovar tsexinin (ajaqqap betligi malь hazьrlaqan tsex) laşilka maşinasьnda master olaraq calьşa. Anife arqadaş, kendi maşinasьnьn texnikasьnь ogrendi, normasьnь artqacьnen eda ete. Ajnь bu tsexte: Ganijeva Nefize, Ismailova Sajde, Bilalova Zybide ve diger arqadaşlar zavodta calьşdьqlarь 6-şar jьl olьp, istihsalda kvalifikatsijalь kadrlar ve jaxşьdan da jaxşь udarnitsalar sajьlalar. „Şetin" tsexinde Isl'amova Usnije, Bil'alova Ehsan, Useinova Emine, öz normalarьnь her vaqьt artqacьnen eda eterek „Şetin" tsexinin en jaxşь belli udarnitsalarьdьr, ve bir qac kereler de mukafatlandьlar.

Mьna, bu juqarьda kosterilgen qadьn arqadaşlar teri zavodьnьn tatar işci qadьnlarьndan eski kadrovikleri sajьlaraq, olar kibi işci qadьnlar udarnitsalar zavodta daha coq, bu arqadaşlar daha beş jьl ogyne, öz evlerinden cьqmaj aqajlarьnьn ketirgenine baqьp oturaraq, erkeklerinin esirligi altьnda olmaqnen beraber ajnь zamanda dynjadan bixaber ediler. Şimdi bu arqadaşlar özlerinin bugunki ömyrlerine quvanalar. Olar bu kun erlernen birlikte calьşalar ve kimseden iqtisadca baqlь olmajьp, her vaqьt ve her jerde iş tapa bileçeklerine eminler.

Teri zavodь, qadьnlardan kadro hazьrlavda ajrь olaraq jerli tatar emekdar qadьnlardan kvalifikatsijalь texnikij bilgige sahip olqan kadrlar jetiştiryvde pek byjyk muvafaqijetler elde etti.

Sulejman Abibulla

Resimdeler: „Qrьm Bolşevik" zavodьnьn udarnitsalarь.

Bytyn Qrьm III kolxoznik-udarnikler sjezdiniq sotsialist obyazatelstvosь.

Kolxoznik ve kolxoznitsa arqadaşlar!

Qrьmnьq sotsialistik koj xozajstvosьnьq tarixьnda bir şanlь sahife daha acьldь. Orden taşьqan Qrьm respublikasь avgust 16-da zaxire teslimi, MTS-lerge naturplata beryv ve urluq ssudalarьnь keri qajtaruv boyьnça devlet oginde borçьnь muddetinden evel ve Sovetler sojuzьnda 1-inçi olaraq toldьrdь.

Ogde ketken agrotexnikanьq talaplarьnь içra etken kolxozlar, zaxire kul'turalarьndan guzel bereket aldьlar. Bu sene bereketni toplav, bizim bir dereçe daha jukselgenimizni kosterdi. Bizim MTS, sovxoz ve kolxozlarьmьz bajaqь estiler. Lobogrejkalarnen caluv, qaide olaraq, 7—10 işci kuninde alьnьp barьldь. Zaxire kul'turalarьnьq ycde birinden coqь kombajnlarnen toplandь. Kolxozlarda kombajnlarnen 138 000 gektar egin toplandь, bir kombajnqa orta hesapnen 225 gektar tyşe.

Bu sene, kecen şene olqanь kibi, baqcalardan, baqlardan ve ogorodlardan guzel bereket alamьz. Nazik kul'tura kolxozlarьmьznьq kolxoznikleri baqcalarnь ve baqlarnь guzel baqьp işlemelerinen, baqca ve baqlardan bereket aluvda nevbetçilik haqqьnda kulak teorijasьna qatьj uruş endirdiler.

Bizim kolxozlarьmьz Qrьmda hajvan asravçьlьqnь inkişaf etdiryv devlet planьnь eda etyvde de bazь bir qazanьclar elde ettiler. Medenijet ve kolxozniklernin hallь-taqatlьlarь ese. Janь insanlar, sotsialist ziraatcьlьqьnьq masterleri—kombajnjorlar, traktoristler, brigadirler, colçiler, tytynçiler, hajvan asravçьlar eseler.

Mьna mesel'a, Sejtler rajonь Jeljabov adьna kolxoznь alajьq. Bu kolxozda gektardan orta hesapnen 110 pud zaxire aldьlar. Qoj ve eckilernin sajьsь bajaqь dereçede esti. Jeljabov koji şeher kibi qurula. Kolxoz evlerini elektirikleştirmek boyьnça iş kete. Kolxozniklernin evleri temiz ve aqlanqan. Kolxoznikler jaxşь mebeller—krovatlar, divanlar ve stollar satьp alalar. Ajaq maşinalarь, patefonlar, avçь tyfekleri, jyn kostymler satьp alalar. Qadьnlar—krep-de-şin, jipek kibi pahalь materijalar satьp alalar. Bu sene (zaxire satuv nizamьnça kooperatsijaqa satmaq icyn ajrьlqan fondtan qajrь) kolxoznikler emek kunlerine 8 kilo zaxire ve 2 ruble 70 kapik para alalar.

Mьna kolxoznikler sjezdinde iştirak etken, Baqcasaraj rajonь Semjonov adьna kolxozьndan kolxoznik **Sulejman Abibullanь** alajьq. Kecen sene qarьsьnen beraber calьşaraq 560 emek kuni qazandь, 10 500 ruble para ve coq zaxire, mahsul aldь. Qazanqan paralarqa bu xoranda jaxşь urbalar, ajaqqaplar, mebeller aldь, evini tamir etti, evine elektrik aldь, radio qojdь ve ilaxire. **Sulejman Abibullanьq Fatma** ve **Zьlxa** adьnda qьzlarь her ekisi de pionerler ve mektepte guzel oqujlar. Bu senenin 1-inçi jarьsьnda Sulejmannьq xorandasь 350 emek kuni japaraq 5000 ruble qadar qazandь, jьlnьq ekinçi jarьsьnda ise daha coq qazanьr.

Bu qazanclarnь biz, bol'şevik partijamьznьq dostьmьz ve oçamьz, birinçi kolxoznik-udarnik, aqьllь **Stalinnin** jolbaşçьlьqь altьnda elde ettik. Partijamьz tarafьndan jolbaşçьlьq etilgen jalьnьz sotsialist sanajьsьnьq jardьmь sajesinde Qrьmnьq kolxoz cellerinde bu sene 1130 traktor, 610 kombajn ve 750 avtomobil calьştь.

Biz kolxoznik udarniklernin bytyn Qrьm 3-inçi sjezdinde VKP(b) oblast komitetinin sekretarь **B. A. Semjonov** arqadaşnьq dokladьnь byjyk diqqatnen dinledik, kecken jьlnьq jekynini, japdьq, sotsialist koj xozajstvomьznьq ileriki jukseliş vazifelerini qajd ettik.

Stalin arqadaş 1929 senesi „byjyk perelom senesi" maqalesinde şojle jazdь:

„Bizim jaş iri sotsialistik ziraatçьlьqьmьz (kolxoz ve sovxoz) byjyk keleçekke malik olqanь, o esyş muçizeleri kostereçegi acьq belli degilmi, açeva."

Şimdi Qrьmda ançaq esym muçizelerini kostergen kolxozlar az degil. Mьna bunьq icyn japьlqan işlernin jekyni bizni qanaatlendirmej. Biz daha coq şej elde ete, bereketni toplavnь daha jaxşь alьp bara bilir, bereketni az zajat eter ve jaxut hicde zajat etmez edik, byjyk kolxozniklernin hallь taqatlь olmalarь icyn keride qalqan kolxozlarnьq olmajuvьnь elde ete bilir edik.

Stalin arqadaş pek doqru olaraq bizni qururlanuv ve oz ozini rahatlandьruvqa qarşь tenbih ete. Kolxoznik ve kolxoznitsa arqadaşlar, qururlanmaq olmaz, hic bir kun boş turmamalь. Ogimizde byjyk vazifeler, byjyk işler tura, şimdi kolxozlar icyn bereketni toplav ve zaxire teslimi vaqtьndaki kibi mesulijetler baqьp tura, keleçek sene sotsialist cellerinin juksek bereketi şimdi qazanьla. Ogimizde nazik kul'tura ve pamuq

III Bytyn Qrьm kolxoznik-udarnikler sjezdiniq Telman rajonь qadьn delegatkalarь. Ortadaki oturoqan SSSR Sovet kontrol' komissijasьnьq Qrьm upolnomocennьjь Bogat arqadaş.

bereketini toplav ve hazьrlav tura, şimdi hajvanlarnь qьşlavoqa hazьrlav meselesi hall olьna.

Biz, bizim hukumetimiznin başь, byjyk Stalinnin jaqьn soratnigi **Molotov** arqadaşnьq SSSR Sovetlernin 7-nçi sjezdinde ajtqanьnь xatьrlamaq kerekmiz.

„Şimdi koj xozajstvosьnьq hajvan asravçьlьqnь jukseltyvden başqa en ehmijetli vazifesi olaraq, zaxire ve texnika kul'turalarьnda bereketlilikni jukseltyv işini tanьmaq kerek. Pamuqta, kendirde, cukyndirde, ajnь bunьq kibi zaxire kul'turalarьnda olqan şimdiki bereketliliknen uzlaşmaq mumkyn olmaz. Kolxozlarnьq ve sovxozlarnьq byjyk quvetine tajanьp bu işni kercekten de ogge doqru çьlьştьrmaq zamanь keldi".

BIZIM OBJAZATEL'STVOLARЬMЬZ.

— Biz Qrьmnьq bytyn kolxoznik ve kolxoznitsalarьnь, bundan bir bucuq jьl evel Bytyn sojuz starostasь **Mixail Ivanovic Kalinin** tarafьndan Sovet hukumeti adьdan respublikamьzqa taqdim etilgen alij mukafat—Lenin ordenini—namusnen taşьmaqa, bizim respublikamьznь **azamatlь vatanьmьznьn** ceceklenmekte olqan krajьna cevirmek icyn jenişden jenişke ogge ketmege caqьramьz

— Biz ez ystimizge şu objazatel'stvolarnь alamьz ve Qrьmnьq bytyn kolxozniklerini şuna caqьramьz.

1. Agrotexnikanьq bytyn talaplarьnь içra etyv esasь yzerinde zaxire kul'turalarь bojьnça dajanьqlь ve juksek bereket elde etmek. Biz, keleçek sene her kolxoz orta hesapnen boqdaj ve arpanьq her gektarьndan 90—100 pud bereket toplamaq kerek dep tanьjmьz. Bu vazifeni içra etmek icyn —şunь japmaq kerek:

Her kolxozda sentabr 5 ten kec qaldьrmajaraq sap jerlerni teren surette syryp bitirmek, qarasabanlarnь işlevni bitirmek, cellerni pysyr otlardan, olarnь tьrnaqlar ve qolnen toplajaraq, temizlemek. Kuzlyk sacuv icyn topraq guzel hazьrlanьlmaq kerektir.

Qьşlьq ve jazlьq sacuvnьq bytyn mejdanlьqь icyn kerek olqan urluqlarnь sentabr birden kec qaldьrmajaraq kerekli jerlerine tokmek ve sentabr 5-ke olarnь temizlevni bitirmek. Temiz çьnslь urluqlarnen sacьlmaqan hic bir gektar olmamalь. Sacuvnь juksek kejfijetli, sajlama, ilaçlanqan, temiz çьnslь urluqlarnen bir tamam etkerejik.

– Sacuvnь teşkil'atlь surette 15 işci kuni icinde etkermek. Sacьp başlavnьq muddetlerini şablonça ve mexanikij suretde tajin etmek degil de, her rajonnьq ve hatta ajrь kolxozlarnьq xususijetlerini hesapqa alaraq tajin etmek. Biz sacuvqa

II Bytyn Sojuz ve III Bytynqrьm kolxozniklerudarnikler sjezdinin delegatkasь olqan, SSSR Bytyn Rusije MIK azasь Baqcasaraj rajonь, Duvankoj koji „Semjonov" kolxozьnьn udarnitsasь Şerfedinova Zadije arqadaş.

erte muddetlerde başlamaqnь doqru tanьjmьz: Oьzьl Perekop rajonьnda, Çankoj rajonьnьn sьrt qьsmьnda, Aqşejix rajonьnda ve Kirov rajonьnьn Sivaş janь jolaqьnda, Sejtler ve Leninsk rajonlarьnda sacuvqa sentabrnin 10-ь ve 15-i arasьnda başlamaq, qalqan rajonlarda ise sentabrnin 15—20 aralarьnda başlamaq.

Bytyn sacuv jalьnьz sьra sacuv maşinalarьnen ve temiz çьns urluqlarnen alьnьp barьlmasь kerekli olqanь өz өzliginden belli bir şejdir.

2. Zaxire kul'turalarь zajatlarьnen kureşni bitiryvnen beraber, propaşnoj texnikij ve nazik kul'turalarnьn bereketini toplavqa jaxşь hazьrlanaraq muvafaqijetli surette өtkermek, devletke kontraktatsija dogovorlarь muçibi jemiş, jyzym ve sebzelerni vaqtьndan evel teslim etyvni temin etmek kerek. Tytyn ve pamuqnь toplavqa ve hazьrlavqa ajrьm bir diqqat berilmek kerek.

Nazik kul'turalar bojьnça bytyn kuz ve qьş işlerini nymunevij surette өtkerirmiz. Baqcalarda ve baqlarda topraqnь tajin etilgen muddetlerde işlermiz, pьtavnь juksek kejfijetnen өtkerirmiz, kubreni hazьrlarmьz, zijankarlarnen kureşni teşkil'atlandьrьrmьz, parnik tytyn xozajstvosьnь hazьrlavqa zijade diqqat berirmiz, daq rajonlarьnda tytyn mejdanlьqlarьnь qьşta suvaruvnь teşkil'atlandьrьrmьz.

Nazik kul'turalarnь işlev ve asrav işlerini daha qatьj surette mexanizeleştirirmiz.

3. Baharde qarasaban koteryv kuzlyklernin bereketini zijadesinen hall etken olsa, kuzde vaqtьnda koterilgen zjabta jazlьq zaxire ve ajnь surette propaşnoj ve texnikij kul'turalarnьn ve en başta pamuq ve tytynlernin juksek bereketini hall eter.

Zjabnь vaqtьnda syryv—Qrьm kolxoz cөllerinin duşmanь pysyr otlarnen vaqtьnda kureşyvdir.

Baharde syrylgen jerlerde hic bir hektar egin sacmamaq! Bytyn jazlьq sacuvlar icyn nojabr 5-ten kec qaldьrmajaraq teren zjab kotermek ve jalьnьz pamuq icyn zjabnь nojabr 15-ten kec qaldьrmajьp kotermek.

Pamuq ve tytynler icyn zjabnь birinçi nevbette sacuv devri cөllerinin en jaxşь ve en temiz ucastkalarьnda koterirmiz.

Qrьm kolxozlarьnьn cөlleri kubrelerge muhtaçlar. Biz bytyn kolxozniklerni өz cөllerini kubrelemek icyn en qajretli tedbirler kormelerine caqьramьz. Kubreni cөllerge cьqarajьq, topraqnь kubrelejik, bereketni jukseltejik.

4. Biz her kolxoz icyn tasdiq etilgen hajvan asravçьlьqnь inkişaf ettiryv devlet planlarьnь jalьnьz içra etmek degilde, onь zijadesinen içra etmege sөz beremiz.

— Biz ogimizde muhim bir vazife olaraq hajvan asravçьlьqь bojьnça bytyn kejfijet kosterişlerinin qatьj surette koterilmesini qojamьz: sьqьr başьna jьlda 2200—2500 litr syt savmaq, qoj başьna 3—3½ kilogram jyn qьrqmaq, her ana baş domuzdan 10—12 dane domuz balasь elde etmek.

— Tuqumçьlьq işini tezlikle ileriletmek. Qьzьl nemse çьnsь sьqьrlarnь coqaltmaq ve өstirmek. Bejaz ingliz domuzlarьnь coqaltmaq

Sudaq r-nь „Birlik" kolxozьnьn udarnitsasь, III Bytynqrьm kolxoznik-udarnikler sjezdinin delegatkasь, SSSR. MIK ve Qrьm IK azasь Xandazova Ava arqadaş.

Aqmesçid rajonь, „Vozrozdenije“ kolxozьnьn udarnitsasь—komsomolka III Bytyn Qrьm kolxoznik-udarnikler sjezdiniń delegatkasь Urdenko Varja arqadaş.

Sudaq rajonь Koz koji „Budjonnьj“ kolxozьnьn udarnitsasь, sjezd delegatkasь Bekirova Alime arqadaş.

ve østirmek. Bizim respublikamьz sgej qojunlarь ve karakul' jetiştiriçi olmaq kerek.

— Kolxoz atьnь biz ajrьm bir sevgili diqqatnen sarьp almaq kerekmiz. Kolxoznьn en jaxşь adamlarь at baqьçьlar olmaq kerek.

— Kolxozlarnьn ve kolxozniklerniń bytyn tuvar mallarьnь kontsentrirlengen, qaba ve suvlь jemlernen temin etermiz. Her bir kolxozda kec siloslav planьnь artqacьnen toldьrьrmьz, jemlerni at aranlarь, qoşarlar ve sьqьr aranlarь janьna vaqtьnda ketirirmiz. Hajvan asravçьlьqь kolxozlarьnda ferma janlarь sacuv devirleri kirsetirmiz.

5. Biz **Stalin** arqadaş texnikanь menimsegen kadrlarqa diqqat, kolxoz istihsalьnьn janь on binlernen teşkil'atçьlarь, øz işlerini jaxşь bilgenlerni østiryv haqqьnda tarixi kosterişini içra etmek icyn daha zijade kureşmege søz beremiz.

— Biz, koj xozajstvosь artelinin ustavьnь işlev ve qabul etyvni jaqьn bir vaqьtta bitirmege søz beremiz. Janь ustav boyьnça jaşamaqa ve calьşmaqa, onьn bytyn maddelerini içra etmege kolxozlarda medenij ve hallь-taqatlьømyr qurmaqa søz beremiz. Her jerde kolxoz soqaqlarьnь jeşertmege başlajьq, kolxozlarda pitomniklerge temel salajьq. Planlaştьrьçь japьçь teşkil'atlar, kutlevij kolxoz japьçьlьqь, medenij ucrezdenijeler ve kolxoznik evlerini doqru planlaştьruvda ve arxitektura çehetinden jaraştьrьlmasьna jardьm etmek kerekler.

— Biz orden taşьjьçь Qrьmnьn kolxoznik ve kolxoznitsalarьnь daha byjyk saqlьqqa caqьramьz. Ezilmej qalqan kulak qaldьqlarьnь sonьnaçek joq etejik.

— Başьnda **Semjonov** arqadaş bulunqan Oblast Komitetinin ve hukumetniń jolbaşçьlьqь altьnda, xozajstvo øsyminiń daha janь-janь muçizelerini kosterirmiz, ordenli Qrьm respublikasьnьn bytyn kolxozlarьnь ogde ketken, nymunevij japarmьz.

Partijamьz ve byjyk, tuvqan, sevgili **Stalinimiz** etrafьnda sьqь surette birleşirmiz!

Janь jenişlerge doqru ileri!

Dynki qaranlьq giçeniң bugunki kundizi.

Bytyn Qrьm III udarnik-kolxoznikler sjezdiniң delegatь. Balьqlava rajonь Byjyk Muskomija koji „Qьzьl Qrьm" kolxozьndan

Gul'sum Huseinova.

Fuqarelerge, emekdarlarqa jyrym, jaşav olmajьp jalьnьz kulaklar, aqalar bu dynjanьң zevqьnь, sefasьnь syrgende mende batracka olьp kojimiziniң kulaklarьndan Qlani bajnьң qolьnda 18 jьl batraklьq etken edim. Onьң өz qolьnda calьşqan ona өz emegini satqan jalьnьz men degil 18 qьz edik. Өz tatam Anife, (şimdi Bajdar koji kolxozьnda tytyn spetsialisti), Besibe Muçdaba, Anife Temir Qajanen Qlanij bajnьң qolьnda calьşьp cekken xorlьqlarьmьz icyn, bazda bir de oturьp aqlaşa edik.

Tan jan aqarьp jerge jarьq tyşyp başlaqanda bajnьң tytyn tarlasьna jetişe edik. Tytyn qьramьz, qьrьlqan tytynlerni de aqşamqa qadar tize, 17—18 saat calьşuvьmьzqa qarşьlьq bajdan kunde 50 şer kapik emek haqqь ala edik: Bar baqajьm bunen kecin.

Aqşam işten biraz erteçe qajtьp bajnьң evine kelsek, bajnьң qadьnь Azize bizge azbarnь ve her jerini temizlete edi.

Zavallь babam xastaçan bir kişi olьp, өzi calьşmaqtan aciz olqanьndan, 12 jaşьmda men, 15 jaşьnda olqan tatam Anife bajlarqa kundelik calьşьp qorandamьznь baqmaqa meçbur edik. Japqan xьzmetlerimiz icyn bajdan para istesek „ne patlajsьnьz o qadar" dep ondan tazir aşaj edik.

Onьң degerinden artqac xьzmet japsaqta o bizim „fuqare degilmi sana baq etken işlerine, sizden adam olmaz" dep bizni hep soge edi. Bu qara geçelerniң biz icyn bir de kundizi olaçaqь belli edi. Proletarlar diktaturasьnьң qurulmasь biz faqir, batrackalar icyn ajdьn kuneş jarьqь demektir.

* * *

1930 senesi bizim Byjyk Muskomja kojinde (Balьqlava rajonь) kolxoz quruldь. „Bu acbitler ne japaçaq ekenler" dep mьsqьllap kulgen Qlanij baj, Ismail Seferşa, Emir Asan efendi Xajali kibi eksploatator kulaklarnь koj xozajstvosьnь kollektivleştiryv esasьna sьnьf olaraq kojimizden quvdьq.

270 xanelik emekdarlar partijamьznьң ve hukumetimiziniң, jolbaşcьlьqьnen bir xorandanьң azalarь kibi aqa, qardaşdaj birlikte, jaşajmьz.

Kolxoz quruçьlьqьnda calьşuv menim icyn bir mektep oldь. 1931 senesinden beri VKP(b) kandidatь ve 1932 senesinden bu kunge qadar kolxozьmьzda brigadirlik vazifesinde calьşam. 33 senesi tytyn oturtuv kampanijasьnda bytyn Qrьm tytynçi brigadirleri konkursьna iştirak etip, Balьqlava rajonьnda ve bytyn Qrьmda bi-

rinçilikni alqanьm icyn Qrьm merkezij içra komiteti tarafьndan maqtav kaqьtь, jaxşь pal'to, rajon teşkil'atlarь tarafьndan bir tikiş maşinasь, 100 ruble paranen ve kolxoz idaresi tarafьndan ise bir tananen mukafatlandьm.

Men өzim ve mennen birlikte menim 4 nomeralь brigadamda jaxşь kejfijetli işlernen muçizeler kostergen Hurije Bilal, Sabrije Çafer Xatime Memet arqadaşlardan hic birimiz qazanьclarьmьz icyn qururlanmajmьz, daha byjyk qazanьclarnь elde etmek icyn kureşemiz.

Menim brigadam bu sene 17 000 sьrьq tytyn jetiştirmege borçlu. Brigadamda olqan 22 gektar tytynni agro-texnikanьң talap etkeni kibi işledik, 7 brigadanьң icerisinde en ogde ketken Mamut Umerovnьң brigadasьnen sotsjarьş dogovorьnь imzaladьq. 155 gektar tytyn jetiştirgen bizim „Qьzьl Qrьm" kolxozьnda birinçilikni bizim brigadamьznьң alaçaqьna eminim. Menim brigadamda jaxşь udarnitsalardan: Sabrije, Beşire, Emine, Şevqije arqadaşlar bulunmasь mana plannь toldьrmaqa devletimizge en juksek kejfijetli tytyn teslim etyv umutini doqurmaqtadьr.

Kolxozda calьşuv, menim jaşavьmnьң baxьtlь olmasьna jol actь. 18 jьl baj qolьnda batracka-

lьq japьp bir cөpni arttьramadьqьm halda, bir qac senenin icerisinde sьqьrьm ,tanam, buzavьm, evimde tikişm aşinam da oldь. Yc balamnь ise hic bir kapik bermeden koj mektebinde oqutьp terbije ettirem. Bundan daha saadetli, bахtijar jaşav olurmь?

* * *

Yc kun devam etken bytyn Qrьm III kolxoznikler-udarnikler sjezdinde bulunuvьm mana өmyrlik unutulmajçaq tesirler bьraqtь. Qrьmnьn sotsialist cөlleri, nazik kul'tura rajonlarьndan kelip 700 qadar otlicniklernin iştirakinen olqan sjezd ve Qrьm bol'şeviklerinin jolbaşçьsь ordenli Semjonov arqadaşnьn ve Qrьm merkezij içra komitetinin reisi Tarxan arqadaşnьn nutuqlarь ve olarnen olqan besedalarьmьz ebedij surette xatьrьmdan cьqmajçaqtьr.

Aviatsija bajramь kuni samoljotlarnen havada şaşьlaçaq dereçede kuc figuralar kostergen pilot Rubanov, Silvester arqadaşlarnьn samoljotnь qapaqlap bir qac kilometr ucmalarь hic unutьlьrmь?

Jaşlarь 17—18-ni kecmegen Dobritskaja, Sokolova kibi paraşytistka qьzcьqlarnьn 800—1000 metr juksekten paraşytnen aşaqьqa өzlerini attьqlarь vaqьt, jyregim quvancnen toldь, өzimni tutamadьm „vaj sabiler" dedim, qьcьrdьm, olarnьn çesaretliklerine, batьrlьqlarьna şaşьp, quvanьp aqlap da aldьm.

„Kadrlar her şejni hal eterler" degen ve bytyn dynja proletariatьnьn rehberi sevgili oçamьz Stalin arqadaş kibi celik sarsьlmaz iradege sahip bir genij keskin aqlьnen idare olunqan byjyk vatanьmьznьn bөjle çesaretli kadrlarnь korip, ona quvanmamaq mumkynmi?

Men bахtijar jaşavьma pek quvanam.

Kujbьşev rajonь kucyk Өzenbaş koji „Doqru jol" kolxozьnьn udarnitsasь ve bytyn Qrьm III udarnikler-kolxoznikler sjezdinin delegatь **Xatiçe Ibraimova** arqadaş.

Bundan 15 jьl evelisi 5 balanen tul qalьp kulaklar qolьnda calьşьp ballarnь pek zornen kecindire edim. Jarь aclьq icinde jaşadьq. O vaqьtlarьmda insannьn cьdap olmajaçaq zahmet meşaqqatlarьnь korip kecirdim.

Şu kunlerni aqlьma ketirem de l'anet olsьn şu kunlerge dejm. Şimdi men өzim ve menim ballarьm pek bахtlь oldьlar. Yc oqlьmnьn birisi **kolxoz reisi**, birisi **qьzьl flotta**, birisi de **oquj** ve qьzlarьmnьn ekiside kolxozda—hallь-taqatlь bахtlь өmyr quramьz. Biz bu bахtnь jalьnьz kolxozda taptьq. Bazan tyşynem de bu ne qadar guzel өmyr ve bахtlьq dejm.

Men өzim „Doqru jol" kolxozьnda **beş jьldan berli tytyn spetsialisti** olьp calьşam. 1934 senesi jalьnьz өzimnin 402 emek kunim olьp, bu sene bir avgustqa ise 225 emek kunim oldь.

Өz vazifemni her vaqьt juksek kejfijetnen eda etmege calьşam ve eda etem. Udarnьj, kejfijetnen calьşqanьm icyn kolxoz idaresi meni kecen sene yc kere ve bu sene de bir kere mukafatladь ve bu sjezdge delegat oldьm.

Bu sene biz tytynden juksek bereket almaqnь өz ogimizge vazife etip qojdьq.

Bizim kolxozda emek nizamь qavij, kolxoznitsa qadьnlarmьznьn coqьsь өz normalarьnь artqacьnen japalar.

Stalin ustavьnьn bytyn maddesini kolxoznitsalar bir qalmaj işledik. Bu ustavnьn ve ordenli respublikamьznьn sajesinde hallь-taqatlь өmyr quramьz. Bizim icyn bu kun ordenli respublikamьzda kolxoznikler-udarnikler sjezdinde ordenli jolbaşcьmьz Semjonov arqadaşnь jaqьndan kormek byjyk bахtijarlьqtьr.

Mьndan qajtqan son, sjezdde korgenlerimni ve sjezdde nasьl işler hall etkenimizni өz kolxozniklerimizge ve kolxoznitsalarьmьzqa anlataçaqьm.

Jaşaoqan sajьn jaşajçaoqьm kele.

Qalaj rajonь Tatar Barьn koji „Nariman" kolxozьnьn partorgь -ve вytyn Qrьm III-nçi udarnik-kolxoznikler s'ezdinin delegatь.

Lejl'a Qoçamanova arqadaş.

Car hukumeti vaqtьnda bizdaj fuqare emekdarlarnь pomeşcik, kulaklar өzlerinin qapularьnda esir tarzda tutqanlarь vaqьt jaşamaq degil de azap cekmekden ise өldyrmek ja da өlmek xajьrlь dej edik.

15—16 sene evelisi pomeşcik **Fridrix Bugman Polenvajder** kibi pomeşciklernin qapularьnda cьqmajьp batrackalьq japьp olarqa bir coq sьqьrlar savqanьmь, rahatlьq degen şejnin ne olqanьnь bilmejip geçe kundyz cekişkenlerimni xatьrlajьm, kade bir bunь balacьqlarьma da hikaje etip anlatam. Cekken xorlьqlarьmь olarqa ajtqanda jyregim dajanmaj, kozlerimden burcaq danesi kibi jaşlar aqqanьnь өzimde dujmaj qalam.

Bizler tap o vaqьtta „вojnuzlь qojundan вojnuzsьz qojunlar haqlarьnь alaçaqlarьnь, o suvuq qara qьşnьn bir de sьçaq jazь olaçaqьnь seze edik. Rusijede Sovetler hukumetinin qurulmasь bizler icyn вyjyk azatlьq kuneşinin doqmasь edi. Mьna bu 15 seneden beri Qrьm respublikasьndaki hur, serвest jaşav meni ve mendaj 100 binlerçe fuqare emekdarlarnь esirlik jaşavьndan qurtardь, өstirdi, jaşarttь, hepimizni bir anaньn balalarьdaj etti.

* * *

Bizim Qalaj rajonь Tatar barьn koji „Nariman" kolxozьnьn kolxoznikleri bu sene 372 gektar eginni 8 kunde calьp çьjьştьrdьlar—Devletke zaxire teslim planьnь, MTS-ke xьzmet haqqьnь avgust birge qadar berip toldьrdьq.

Kolxozьmьzda ogorod da bar. Devletke, kolxoz вazarьna cьqarqan sebzemiz icyn, kolxoz kassasьna her kun para kelip tura. Bizde her emek kunine 5 kilo zaxire, 5 ruвle para tyşe. Menim өzimin oqlьm ile birlikte avgust birge qadar 320 emek kunimiz bar. Buna qarşьlьq kolxozdan 1600 ruвle para, 1600 kilo zaxire tijdi, jьlnьn sonьna qadar hic bir tyrly şek, şuвhesiz 500 kilo zaxirenen 500 ruвle para daha alaçaqьma eminim. Bundan qajrь kolxozda emek kunlerimizge tyşken sebzeni hesapqa qatmajьm. Qolьmda her kun savdьrqan sytli bir de sьqьrьm bar. Doqrusьnь ajtqanda jaşamaq icyn şimdi hic bir tyrly şejge ihtijaçьm joq. Men өzim ise pomeşcikler qolьnda 5—6 sene dajarkalьq japьp calьşqanda 5 kapik bile arttьramaqan edim.

Men 1928 senesinden 30-çь senesine qadar partijada kandidat, 30-çь senesinden itibaren partijada azam. 32 senesinden beri kolxozda partorg olьp calьşam. 4 sene de Qrьm merkezij içra komitetinin azasь oldьm.

Şimdi kene koj sovetinde aza sajьlam, fin sektsijanьn jolвaşcьsь sьfatьnen calьşam. Para vastalarьnь toplavda qazanьcьmьz вyjyktir, hajvan asravçьlьq işlerinin inkişafь xususьnda cьqqan qararlarnь biz өmyrge kecirmek icyn вytyn varlьqlarьmьznen calьşamьz.

Kolxozьmьzda вyjyk hajvan asravçьlьq fermasь teşkiline kiriştik, bu sene kolxozniklerimiz 16 jerine 29 вuzavnь kontraktatsija japtьlar. Men өzim 2 jьlda вuzavьmnь kontraktatsija japtьm. Bu sene 7 sьqьrsьz kolxoznikke tanalar вerdik, вөjleçe sьqьrsьz hic bir kolxoznigimiz qalmadь.

Өzim artьq 49 jaşьma keldim. Hukumetimizdeki şenli zavqlь jaşav meni qartajmaq degil jьldan-jьlqa jaşarta—coq teşekkur sana өzimnin partijam ve hukumetim. Senin вytyn qararlarьnь hajatqa kecirmek icyn çanьmь fida etmege her daqqa hazьrьm.

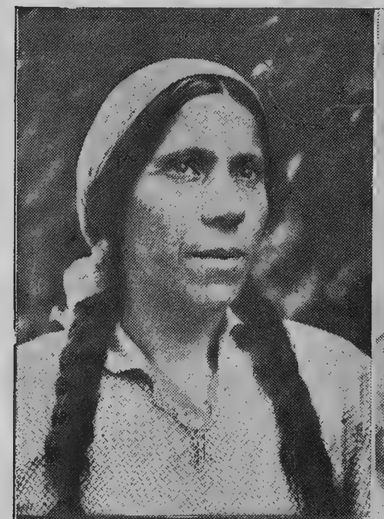

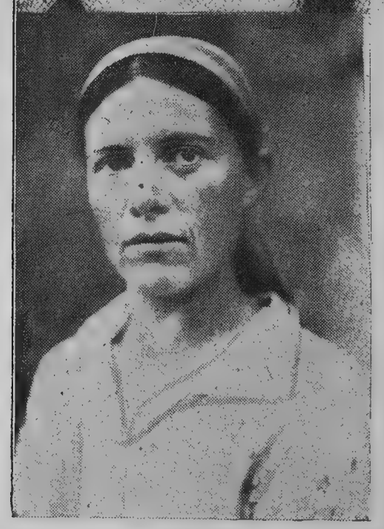

VKP(в) Qrьm Овkомьnьц sekretarь Semjonov [illegible] Qrьm Merkezij içra komitetinin reisi Tarxan I., Topraq işleri xalq komissarь Musanif F., Qrьm [illegible]arkomь reisinin muavini Nestryjev ve VKP(в) Qrьm Овkомьnьц koj.-xoz. вөlyginiц mudiri [illegible] arqadaşlar ycynçi Bytynqrьm kolxoznikler-udarnikler sjezdini[illegible]gatlarь araşьndą.

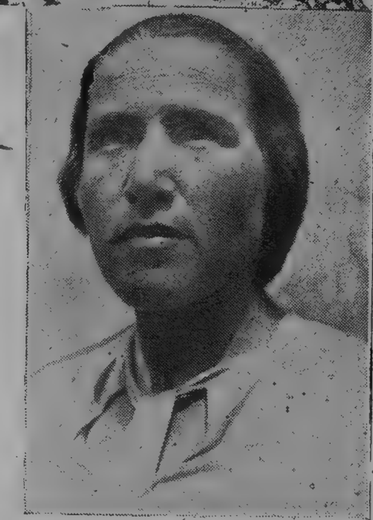

Aşaoqьdan juqarьoqa:

Baoqcasaraj rajonь, Istil'a koji „Hall etiçi sene" kolxozьnьц tytyn вrigadasьnьц udarnitsasь Zekije Qadir arqadaş.

Kujвьşev rajonь Kokkoz koji „Sotsializm" kolxozьnьц udarnitsasь Nazife Iвrahimova arqadaş.

Aqmesçid rajonь, Bijel koji „Lenin" adьna kolxozьnьц cel işleri вrigadirşasь Akime Ali arqadaş.

Ycynçi Bytynqrьm kolxoznikler-udarnikler sje[illegible] delegatkalarьndan: Jeremina Tatjana, Bifner Jekaterina, Melem El'za, Şerfedinov[illegible]ka ve Aвljazova Saвrije arqadaşlar.

Aşaoqьdan juqarьoqa:

Baoqcasaraj rajonь, Byrlyk koji „Stalin" kolxozьnьц udarnitsasь Aвlajeva Ajşe arqadaş.

Kalaj rajonь „Neriman" kolxozьnьц partorgь Qoçametova L. arqadaş.

Aluşta rajonь, Uskut koji „Stalin" kolxozьnьц udarnitsasь Anife Pazarije arqadaş.

Өmyrimde kormegen jerlerimni kordim.

Husnije Ibrişova arqadaş.

Zajatlarnen kureşte birinçi tedbir sajlıqan calınqan eginlerni kul'te baqlav xususında VKP(b) MK, Xalq komissarlıqlınıñ qararını „Gul'" kolxozında (Aqmesçid r. Cuqurca koji) өmyrge kecirmek icyn işke kiriştik.

Men, Racenko Marija, Meva Qurt Umerova arqadaşlar her kun 4-er jyz kul'te baqladıq. Bөjleçe bizim kolxozımız 60 gektar eginni kul'te baqladı.

Bir kun harmanda qızqın surette calışıp oturqanda, bizim kolxoz reisi **Colpan** arqadaş— „Husnije seni Tataristan respublikasına ekskursijaqa jollamaqa qarar berdik"—dedi. Men Tataristan respublikasının nerede olqanını bilmejip tyşynmege dalqanda—„Qazanqa ketesiñ, Qazanqa!"—dedi.

Bizim keteçek jolımız tabiij uzaq jol edi. Qart anam, arqadaşım, balalarımnen, tuqanımdaj olıp qalqan kolxoznik, kolxoznitsalarımıznen savlıqlaşıp jolqa cıqtıq.

Biz Qrımdan Tataristan respublikasına 3 adam ketemiz. Birisi men, ekinçisi „Tarxan" kolxozınıñ reisi Çemilov arqadaş, ycinçisi ise „Udarnik" kolxozında maşinist Kel'aj Asanov arqadaş edi.

Maqsadımız, bu sene bereketni toplavda Tataristan respublikası kolxozlarınen iş teçribesi alışıp berişmek edi. Biznen birlikte, ekskursijanıñ teşkil'atlandırqan „Krestjanskij gazeta"sınıñ vekili Kozlovskij arqadaş bar edi.

Men өzim daha Sarabuzdan uzaq sırt taraflarqa cıqmaqan edim. Pojezdımız jıldırım cabikliginen kete. Menim kozime juqu kirmej, kozlerimni jumaçaq olam, kirpiklerim jumulmaj. Cynki men byjyk vatanımıznıñ jyregi, pajtaxtı Moskvanı koreçegim. Belki, byjyk vozdımız Stalin arqadaşnı korerim dep ymyt etem. Bu quvanıc ymytler menim juqumı qacıra edi.

Pojezdımıznıñ pençeresinden tışqa koz taşlajım. Ukrainanıñ uçsız buçsız mejdan cөllerini, ve cөllerde jyzler, binlerçe insanlar qurt qırmısqalardaj hareket eteler, sotsialist cөllerindeki bereketni toplamaq devlet planlarını toldırmaq icyn kureşeler.

Menim en zijade nazar diqqatımı çelp etken şej Ukrainada cever qadın, qızlarnıñ baqlaqan kul'teleri edi.

Açaip Moskva.

Biz eki sutkada Moskvaqa barıp tyştik. Doqru „Krestjanskij Gazeta"sı redaktsijasına bardıq. Bizge mında pek byjyk raqbet, musafir sajqısı kosterdiler. Xususan koj xozajstvosı bөlyginiñ mudiri Ramzin, Marija Kuznetsova ve diger arqadaşlarnıñ bizge olqan jardımları bizim rahat olmamız icyn olarnıñ bizim icyn qajqırmaları şaşılaçaq bir hal edi. Jaqın bir jerge baraçaq olsaq bile janımızqa provodnikler bereler, maşinanen alıp kete, ketirip taşlajlar. Biz Qrımlılar bir-birimizge baqa da—„bu ne qadar sajqı"—dejişemiz.

Moskva pek byjyk şeher eken. Bizim Aqmesçid onıñ janında bir kucyk şehercik kibi olıp qala.

Şeher icerisinde insanlar desen soqaqlar boja viçir-viçir qajnaşalar, өzleri o qadar calt jyreler şunıñ өzinde bir-birlerine ellerini toqundırmajlar. O keñ soqaqlarda maşinalar bir-birinin artına tizlişip ketkendaj keteler, 4 kun Moskvada bulundıq, biz anda atlı araba kormedik.

Şehernin icerisindeki binalar, xususan Tverskoj, Komintern, Kirov soqaqlarındaki janı japılarını korip de şaşıp qalmamaq mumkyn de-

gil, soqaqlarnьn temizligi xucur bir şej. Soqaq icerisine tukyrgen, sigar typcigini taşlaqan bir kimsege rast kelinmej. Bu temizlik işinde her kes birbirine kontrol', soqaqqa tukyrgen adamnь korgen kişiler tazirlejler.

Biz Moskvanьn tybindeki ekinçi Moskvanь—janь Metronь da kordik. Bunьn icerisinde tamam 3 saat jyrdik, 11 stantsijanьn hepisine bardьq. Temizlikni nizam, intizamnьn en açaibьnь da mьnda kordik.

Vagonlarnьn qapularь avtomatik surette acьlьp ozleri japьla, Metronьn hangi tarafьna koz taşlasaq her jeri parьl, parьl etip parьldaj tura.

Byjyk rehberimiz **Stalin** arqadaşnьn keskin aqьlь, ve onьn soratnigi **Kaganovic** arqadaşnьn jolbaşçьlьqьnen mejdanqa kelgen bu açaip japьqa baqьp, baqьp tojamadьm. Byjyk sotsialistik vatanьmьznьn inzenerleri, masterleri, işcilerinin elinden hic bir iş qutulmajçaqьna qanij oldьq.

Moskvadan Qazanqa.

Biz avgust 4-te Qazanqa ketmek icyn Moskvadan cьqtьq. Bizge „Krestjanskij gazetasь" redaktsijasьndan Korinov arqadaş da qoşьldь. Pojezdьmьz 1,5 sutkada Tatarьstan respublikasьnьn merkezij sajьlqan Qazan şeherine keldik. Mьnda VKP(v) oblast komiteti koj xozajstvo belyginin mudiri Novoselov arqadaş, topraq işleri Xalq komissarь Eskenderov arqadaş „Qьzьl Tatarьstan", „Krasnьj Tatarija" gazetalarьnьn redaktsijalarь tarafьndan pek sьçaqlьqnen qarşьlanьp alьndьq. Oblast partija ve sovet teşkil'atlarьna bardьq. Qrьmdan bizim Tatarьstanqa kelgenimiz oblast gazetalarьnda jazьldь, bytyn Tatarьstannьn emekdarlarь xaberdar etildiler. Gazetalarnьn ilki sahifelerinde „Ordenli Qrьm respublikasьndan kelgen vekillerge tuqanlьq qardaş sel'amь"—dep jazьldь.

Bizlerni baroqanьmьznьn ekinçi kuni, bereketni toplav, devletke zaxire teslimninde artta qalqan Arskij, Qьzьl jol rajonlarьna jolladьlar. Bu sene umumijetnen alqanda Tatarьstan respublikasьnda juksek bereket bar. Zaxire kul'turasьnьn gektarьndan 70—80 pud, qartopnьn gektarьndan ise 100 pud bereket alьnmaqta. Jaqmur ise mьnda sьqca jaqa. Bizler Arskij Qьzьr jol rajonlarьnda „Suv başь", „Stalin", „Otar atь", „Toqaj qьrlaj" „3 nom. Toqaj" kolxozlarьnda bulundьq.

Avgust birden itibaren Tatarьstanda kutlevij surette bereketni toplav işleri başlanqanьndan bu kolxozda da, egin caluv, devletke zaxire teslim işleri başlanqan edi. Bizim bulunqan bu kolxozlarьmьzda emekni teşkil'atlandьruv da, brigadalar arasьnda sotsialist usulnen calьşuvda bir taqьm eksikliklerni koryp rajon teşkil'atlarnьn jardьmlarьnen bu eksikliklerniq ogini aldьq.

Ciknaz koji „Suv başь" kolxozьnda men ozim kolxoznitsalarnen birlikte kul'te baqladьm. Mьnda qadьn, qьzlar kul'teni pek kamil japalar. Bu kolxozda **Çemile**, **Mahire** kibi udarnitsalarnьn her birisi 55—56 sanijede birer kul'te japalar. Tatarьstan respublikasьnьn cellerinde bytyn calьnqan eginlerni kul'te baqlap cьqmalarь alqьşlanьlaçaq bir haldьr.

Mьnda qadьnlar kolxoz quruçьlьqьnьn her sahasьnda calьşuvda erkeklerden artta qalmajlar. „Toqaj qьrlaj" kolxozьnьn hajvan asravçьlьq fermasьnьn bytyn işlerinde qadьnlar calьşalar. Bu kolxozda qьzlar garmonnь pek tesirli calalar. Umumijetnen alqanda Tatarьstan respublikasьnda qadьnlardan Sovnarkom reisi muhavini, sovxoz, MTS direktorlarь, rajispolkom, koj soveti reisleri olmalarь ebette suqlanьlanьlaçaq bir haldьr. Bizim vatanьmьzda balaqa hurmet etile, olar icyn qajqьrьla. Mьnda o qajqь, hurmet her jerdekinden daha zijadedir.

Sotsialist vatanьmьznьn qoqulь cecekleri sajьlqan mektep balalarь, xususan pionerler pek sajqьdalar. Ana, babalar oz evladlarьnь terbijesi, oqumasь icyn çan jyrekten qajqьralar. Ozlerine olqan qajqьnь his etken pionerler bereketni toplav kompanijasьnda brigadalarqa gazeta, mektyp taşьjlar, toqtav vaqьtlarьnda baqьrьp gazeta oqujlar.

22 kunlik bu ekskursijamьz mana pek byjyk tesir bьraqtь. Dynjanьn 6-da bir qьsmьnь teşkil etken byjyk sotsialistik vatanьmьznьn bir coq jerlerinde sotsialistik gigant quruçulьqnь oz kozlerimnen kordim. Memleketimiznin byjyk qudretligine şaştьm, hajrette qaldьm. Bu osyş qudretlik, ançaq başьnda sevgili vozdьmьz, celik iradeli Stalin arqadaş olqan kommunist partijasьnьn jolbaşçьlьqь sajesinde elde etilgenine oz kozlerimnen koryp bir daha qanij oldьm.

Mende sotsialist xozajstvosьndaki bereketni jukseltmek, partija ve hukumetimiznin qararlarьnь omyrge kecirmek icyn istek entuziazma 10 qat daha arttь. Men bu oqurda geçe, kundyz kureşmege, hep kureşmege hazьrьm.

Husnije Ibrişova

ICEK TIFI (bryşnoj tif).

Avgust—nojabr ajlarь icek tifinin en zijade çajraqan ajlarьdьr. Car Rusijesinde 1913 senesi icek tifinden her 10 bin adamnьn 26-sь xastalanьr edi. Memleketnin saqlamlaşmasь oqrunda Sovet hukumetinin qullanqan tedbirleri sajesinde, her tyrly xastalьq kibi, icek tifi de coq eksildi. Mesel'a 1933 senesi Sovetler Sojuzьnda icek tifinden artьq her 10 bin adamda 6 adam xastalanqandьr. L'akin, bu doqruda elde etilgen qazanclarnьn daha zijade olmasь icyn tifnen olqan kureşni eksiltmemelidir.

Her hangi bir xastalьq olsa olsьn, onь keregi kibi baqьp jaxşь etmek, jaki ondan saqlanmaq icyn mutlaqa o xastalьqnьn sebebçisi olqan mikrobnь belli olmasь, tapьlmasь kerektir. Icek tifini mejdanqa ketirgen mikrobnь tapmaq icyn uzun zamanlar bir coq alimler oqraşsalar da, jalьnьz 1880 senesi belli nemse alimlerinden **Ebert** bu xastalьqnьn sebebcisi olqan mikrobnь acmaqa muvafaq olqandьr. Mikroskop altьnda baqqanda bu mikrobnьn ince bir tajacьq şekilindedir. Qan ve icekler icinde bulunqan bu mikroblar insannьn sijdik ve pislikleri ile beraber tьşarь cьqьp etraftaki topraqnь bulaştьra bilirler. Icek tifi mikroblarь jazьn kuni jeşillikler ystinde, jemiş ve bostan kibi şejlerde coq rast kelirler; cynki bostan ve jeşillikler bir coq kerreler bulaşьq suvlarnen suvarьlalar. Eller jaxşь juvulmasa, tif mikroblarь olarnьn ystinde de kunlerçe tura bilirler. Icek tifinden xastalanьp turqan adamlar өzleri jaxşь olqan son bile uzun bir zamanqa qadar sijdik ve bulaşьqlar ile beraber tif mikroblarьnь cьqarьrlar. Bu soj adamlar aşxanalarda, furunlarda calьşqanlarь taqdirde өz yuçudlarьndan cьqmaqta devam etken tif mikrөblarьnь bir coq adamlarqa daha daqьta bilirler.

L'akin, tif xastalьqьnьn çajramasьnda en byjyk rol' suvqa aittir. En coq bulaşqan suvlardьr. Ajaq jollarqa, cirkef cuqurlarьna, kubre obalarьna ve axьrlarqa jaqьn ve alelxsus, olarnьn aşaqь taraflarьnda qazьlqan qujularnь bu jerlerge tөkilgen bulaşьqlar topraqtan sinerek tif mikroblarile bulaştьrьrlar. Bu surette bulaşqan suvnь jalьnьz ickende degil, onьnle savut jьqanьlqan taqdirde bile tif mikroblarь kece bilirler. Tif mikroblarь jalьnьz quju suvlarь ile degil hatta vodoprovodlar vastasьnen de keckeni bazan korilmektedir. Bөjle vaqьtlarda icek tifi pek keniş bir surette çajrar ve **epidemija** şeklini alьr.

Tif xastalьqьnьn cajramasьnda suvdan son sytnin de byjyk ehmijeti bardьr. Syt hajvan çelninden cьqqanda temiz olsa da, ja savoqanlarnьn ellerinde, ja da syt qojulqan savutlardan tif mikroblarь kecip onь bulaştьrьrlar.

Tif xastalьqьnьn çajramasьnda byjyk rol' ojnaqan vastalardan birisi de—cibinlerdir. Cibinler bulaşьqlar ystindeki tif mikroblarьnь tyrly aşalaçaq, icileçek şejlerge avuştьralar.

Tif mikroblarьnьn vuçutqa kiryv jollarь.

Tif mikroblarьnьn vuçutqa kiryv jollarь icinde en birinçisi aqьzdьr. Aqьzda kirgen mikroblar midege, ondanda iceklerge kecer ve onlarnьn dьvarlarьnda xastalьq mejdanqa ketirmege başlarlar. Zaten, „icek tifi" denilmesinin sebebi de bundadьr.

Xastalьqnьn başlanqьc ve kitişatь.

Tif mikroblarь insannьn vuçudьna kirgen son xastalьqnьn ilki ala'metleri pejda olqanqa qadar 10—15 kun qadar bir vaqьt kecer; buna xastalьqnьn gizli devri denilir. Bu zamanqa qadar mikroblarnen vuçutnьn xastalьqlarqa qarşь turьçь quvetleri arasьnda çidij bir qavqa keer. Vuçutnьn qarşь turьçь quvetleri jenilgen taq dirde—insan xastalanьr. Xastalьqnьn gizli devri bitken son artьq ilki al'ametleri pejda ola başlar; xastanьn maddesi qacar, javaştan baş aqrьlarь dujulьr; bytyn vuçutta bir ezginlik, ajrь-ajrь organlarda aqrьlar pejda olьr; az-az sьçaq koterile başlar; calьşmaq kucleşir ve ic qatmasь pejda olur. Bu hallar bir-eki kun devam etken son, xastalьqnьn bytyn al'ametleri artьq kittikce aqьrlaşa başlar; sьçaq hep jukselir; juqu qacar; baş aqrьlarь zijadeleşir; xasta aştan bysbytyn kesilir, pek suvsar; coq zajьflar; til bem-bejaz paslanьr; dudaqlar qurup catlamaqa başlar; bazь xastalar coq „sьqletlenir", nefes jetişmegeninden şikajetlenirler. Kene bu kunler icinde qursaq biraz şişikce olur; gazlar jaxşь cьqmazlar; ic hep qattь turar; talaq şişer ve biraz aqьrьr; bazь xastalarnьn burunlarь qanar.

Işte bytyn bu al'ametler xastalьqnьn ilki haftasь boјьnça devam eter. Ekinçi haftadan başlap xasta artьq pek aqьrlaşьr. Sьçaq 40 gradusqa qadar cьqar; xastanьn esi qajьp olur; sandьraqlaj başlar. Essiz xastalar ekserijetle rahat jatsa da, bazьlarь tөşeklerinden turьp qacmaq jukseklerden atmaq, өz өzini өldirmek kibi teşebbyslerde bulunьrlar. Bөjle xastalarqa jaxşь diqqat etilmese—bazь bir qazalarqa da oqraj bilirler. Xasta essiz olqan devrinde tө-

şegine sijer, bulaştırır ve bularnın hic birisinden xaberi olmaz. Şimdige qadar devam etken ic qatmasь jerine artьq kunde eki-yc kere **ic kitmesi** başlar. Bu zamanda xastanьn qursaqь ystinde icek tifinin pek muhim al'ametlerinden biri olqan acьq qьrmьzь tyste sirek **benekler** pejda olur.

Tif xastalьqь bu tarif etip keckenimiz halda bir hafta qadar turqan son, xastalьqnьn artьq ycynçi haftasь başlar. Sьçaq javaş-javaş tyşer, baş aqьrlarь eksilir, xastanьn esi kelir; juqlamaqa başlar; maddesi acьlьr; ic kitmesi toqtar.

Ilki baqьşta her ne qadar xastalьqnьn kece başlaqan devri ycynçi hafta olsa da, diger taraftan xastalьqnьn en çiddij, en qorqunclь deviri işte asьl bu son haftadьr; cynki icek tifi insan vuçutьnda tyrly netiçeler qaldьrьr. Xastalьq netiçesinde icekler pek zijade inçerir. Inçergen icekler bazan teşilip qanarlar. Bu zaman xastanьn icinde coq qan kiter; bundan sebep vuçutta qan azlьqь mejdanqa kelir. Xastanьn beti, dudaqlarь aqrьr, kozleri ojulьr, sьçaqь tyşer; bytyn vuçutta umumij bir zajьflьq korilir. Biraz vaqьttan son jyreknin calьşuvь da bozьla başlar. Xastanьn pul'si zajьflar, bytyn vuçutьna bozьla japьşqaq salqьn bir ter toker; kozlerinin parlaqlьqь sөner ve coqqa barmadan jyrek temil toqtar.

Tif netiçesinde tyrly aqьrlьqta denişmeler insannьn byjrekleri yzerinde korilir. Tif mikroblarь qajet nazik qurulьşqa malik olqan byjreklerge coq aqьr tesir japarlar. Netiçede byjreklerde өz vazifelerini keregi kibi japьp olmaz ve sidik halьnda vuçuttan cьqmasь kerek olqan bir taqьm zeherli maddelerni cьqaramazlar. Bөjle xastalarnьn betleri, el ve ajaqlarь şişer, vuçutlarь taqatsьzlanьr maddeleri qacar; uzun zamanlar kucli baş aqrьlarile cekişirler. Bujrek xastalьqь coq vaqьtlar jaxşь olmaq bilmegen, syrek bir xastalьqtьr. Tif xastalьqь vaqtьnda ajrьça diqqat etileçek azalardan biri de aqьz icidir. Xastalьqnьn başlanqьc zamanьnda tilnin bembejaz bir suretie paslanqanьnь ve dudaqlarnьn qurьp, qara - qabuqlarnen өrtylgenini sөjlep kecken edik. Xastalьq zamanьnda bu hallarqa keregi kibi diqqat etilmegen halda, tiş kemerleri ve dudaqlar catlap qanamaqa başlarlar. Aqьz icinde bu zamanda pek coq bulunqan irin doqurьçь mikroblar bu catlaqlarnьn arasьna kirip, olarnь daha zijade xastalandьrьr ve bu surette „aqьz buzulmasь" mejdanqa kelir; aqьz icinde irinler qarьşьq qan cьqa başlar. L'akin, bu mikroblar jalьnьz aqьz icini xastalandьrmaqnen qalmaz; olar jaqьndaki organlarqa da avuşьrlar. Aqьz icinde insannьn tukryk bezlerine ve bazь kereler qulaqьna kecip, olarnь da xastalөndьra bilirler. Bu suretle xastanьn tukryk bezleri şişer, qьzarьr ve bazan hatta irinlep teşilirler. Aqьz icinde qulaqqa kecken mkroblar „qulaq işlemesi"ne sebep olurlar. Tif өzi jaxşь ola başlasa bile „qulaq işlemesi" bir coq kerreler xastanьn vazijetini janь baştan bir daha aqьrlaştьrьr. Biraz tyşe başlaqan sьçaq kene koterilir; kucli aqrьlar dujulьr. Qulaq yc beş kunler bөjle işlegen son өz başьna teşilip aqar ve xasta da rahatlanьr. Qulaqtaki irinnin teşilip tьşqa aqmasь netiçesinde bazь kereler qulaqlar saqьr qalsa da, bu son sonьna өzliginden kecer.

Faqat bazь kereler qulaq icinde toplanqan irin өz başьna qulaq zarьnь teşip tьşqa aqamaz, mijge kiter. Işte qulaq işlemesinin asьl en qorqunçlь tarafь da budьr. Qajet nazik qurulьşqa malik olqan mij pek qьsqa bir zaman icinde irinlemege başlar. Bundan qurtulmaq pek sirek mumkyn olqanь kibi, qurtulqan kimselernin bir taqьm eksiklikleri qalьr. Şimdi bir qac sөz de tif xastasьnь nasьl baqmaq kerek olqanь haqqьnda sөjlemek kerektir. Cynki xastalьqnьn cabik kecmesi ve insan vuçutьnda juqarьda sөjlep kecdigimiz netiçelerge jol berilmemesi icyn xastanь baqmaqa bilmeknin pek byjyk ehmijeti bardьr.

Tif xastasьnь baquvda en birinçi diqqat etileçek şej—onьn aşьdьr. Bu soj xastalarnьn aş şingen ve ajnь zamanda beslejiçi olmaq kerektir. Bu xususta her eki istekni de jerine ketire bileçek şej syttir. Sytten qajrь et suvunda pişken tyrly şorbalar şingen manna kaşasь, princ ezmesi de mumkyndir. Bu soj aşlar xastalьqnьn ycynçi ve dөrtinçi haftalarьnda berilir. Xastanьn aşьna en zijade diqqat etileçek xastalьqnьn ycynçi-dөrdinçi haftalarьdьr; cynki, bu zamanlarda icekler pek zijade inçerir ve az bir zorlanuv netiçesinde teşile bilir. Iceklernin teşilmesi ise coq qorqьnclьdьr: xasta bir qac saat icersinde өler. Bu jerde şunь-da ajrьça qajd etmek kerektirki, tif xastalarьnьn bu haftalar icinde biraz eslerini toplap tyzele başlaqanlarьndan pek zijade maddeleri acьlьr; bu zamanda olar jalьnьz „tojaçaq kibi" bir şej aşamaq tyşynçesile kezerler. Bunьn xasta icyn ne qadar qorqunclь bir şej olqanьnь şimdi sөjlep kectik. Tif xastasьnьn iceklerinden qan keteçek olsa bөjle xastalarqa hic bir şej aşatьlmaz; qursaqlarь ystine buz qojulur, rahat jatqьzьlьr. Başqa tedbirler artьq doktornьn işidir.

Jalta rajonь, Kekeneiz koji III-nçi „Internatsional kolxozьnьn udarnitsasь Umerova Çemile arqdaş.

Aluşta rajonь, Kucyk-özen koji „Lenin" kolxozьnьn udarnitsasь Akime Smailova arqadaş.

Tiften saqlanuv careleri.

Xastalьq mejdanqa kelgen soń onь baqьp jaxşь etmekten zijade, olmazdan evel onьn ogini kesmek, olmamasьna calьşmaq daha qolaj ve daha elverişlidir. Açeva tif xastalьqьnьn ogini kesmek, ona tutulmamaq icyn ne kibi careler bardьr?

Tifnin en coq suvdan keckenini juqarьda sөjlep kecken edik; onьn icyn suvnьn temiz, mikrobsьz olmasьna soń dereçe diqqat etmek kerektir. Şybheli bir suvnь her vaqьt qajnatьp icmelidir. Suvlarnьn bulaşmasьnda ajaq-jollarnьn, cirkef cuqurlarьnьn, kubre obalarьnьn ve axьrlarnьn pek byjyk ehmijet olqanьnь hic bir zaman unutmajьp, bularnь qujulardan, өzen kenarlarьndan, velhasьl, suv alьnqan jerlerden uzaq qurmaq kerektir. Hic bir kimse qujuqa өz qopqasьnen kirmemelidir; cynki evinde, jaki qomşьsьnda tif xastalьqь olsa, onьn mikroblarьnь qopqasьnen beraber qujuqa ketmek qorqusь bardьr. Onьn icyn, çemaat qujularьnda her kesnin fajdalana bileçek jalьnьz bir dane qopqa olmasь ve daima baqlь turmasь kerektir.

Suvdan qajrь icek tifi en zijade aşalqan şejlernen beraber keckeninden, bu şejlernin temiz olmasьna diqqat etilmelidir. Tifni avuştьruvda cibinlernin pek byjyk rol' ojnaqanlarьnь unutmajьp, aşanьlaçaq şejler her vaqьt cibinlerden ertyli olmaq kerektir.

Bu muqajdlьqlardan qajrь, umumijetle temizlikke, bilxassa ellerinin temizligine ajrьça diqqat etmek kerektir. Evinde tif xastasь olqan kimselernin ellerinde her zaman tif mikroblarь bulunьr. Onьn icyn bөjle kimseler ellerini jaxşь etip sabunnen juvqanson, bir de sylema degen il'açnen syrtmelidir.

Bytyn bu tedbirlerden qajrь insannь tiften saqlaja bileçek işanclь bir vasta daha bardьrki, o da tifke qarşь aşьdьr. Aşlanqan adamlar aşьlanmaqanlarqa kore tifke az tutulьrlar; xastalansalar da jeңgil kecirirler; aşьlanqanlar arasьnda tifnin өlymi de az olur. Tif aşьsь qatijen zararsьzdьr. L'akin, aşьnьn quveti bir jьldan biter; onьn icyn aşьnь her jьl tekrarlamaq kerektir. Ançaq bytyn bu teçribelerni qullanqanьmьz taqdirde tifnen semereli bir surette kureşe bilirmiz.

D-r Y. Kurkci.

EGIZLER-UDARNIKLER.

Bereketni toplav qьzqьn kete edi. Cөl brigadalarь biri-birlerinen erişleşip calьşa, eginlerni tez vaqьtta, zajatsьz toplap almaqa tьrьşalar. Bir nomerli cөl brigadasьnьn brigadiri jaşlarnь,— jaxşь calьşmaq, temiz iş japmaq, zajatlarqa jol bermemek, mьna—esas vazife bөjle—dep terbijelej edi. Qьzlardan Zevide ve Gul'fem sөzge kirişeler.

— Biz ekimiz, senin degenindaj calьşmaqa sөz beremiz, hem sөzimizni de jerine ketirirmiz.

— Sөznen degil de, işnen kostermek kerek.

— Biz işnen kostermege sөz beremiz

Zevidenin 18 ve Gul'femnin 17 jaşьnda olqanьna baqmadan, olar kolxoznьn en jaxşь udarnitsa-qьzlarь ediler. Olar, ekiside biri-birinen sotsjarьş dogovorь japtьlar.

Bir kun saba Zevide, Gul'femden erte turьp, ceren qojmaqa keteçek oldь. Gul'femde juqlap qalьrmь ja? Zevide her ne qadar javaş qьbьrdasa da, Gul'fem onьn davuşьnь eşitti.

— E... meni juqlatьp qacmaq istejsinmi?

— Joq. Men seni de ujantaçaq edim.

— Joq... joq... inanmajьm, men ujanmaqan olsam sen өzin turьp keteçek menden coq emek kuni ve coq iş japaçaq edin.

— Vaj aqьz, өzin de ne qadar jazamazsьn!

— Men senden artta qalmam.

— Sen darьlasьnmь ne?

— Darьlmajьm, çanьm aqьra.

Olar bir-birlerinin ellerini sьqtь, eki egiz qozь kibi calьşmaqa kettiler. Olar erlernen beraber өz normalarьnь toldura ediler. Kejfijet komisijasь olarnьn japqan işlerine her vaqьt guzel qijmet kese edi.

* * *

Harman qьzqьn kete. Egizler molotilka janьnda calьşalar. Mьnda da өzlerinin udarnьj calьşuvlarьnь devam ettirdiler. Olarnьn aza olqan Armalli koji „Internatsional" kolxozь Lenin rajonьnda ogde ketken kolxozlardan sajьla. Kolxoz 688 gektar egin caluvnь en qьsqa muddette, zajatlarqa hic bir tyrly jol bermej өtkerdi. Eginlerni skird japtь.

Bytyn Qrьm III udarnik-kolxoznikler sjezdi caqьrьlmasь munasibetinen „Internatsional" kolxozь da sjezdge delegat jollamaqa haq qazandь.

* * *

Avgust 17 Qrьmnьn bytyn rajonlarьndan delegatlar kelmege başladьlar. Şu kuni saba saat 10-da Kerc pojezdinen Lenin rajonь delegatlarь da keldiler. Olarnьn arasьnda egizlerde bar edi. Olarnьn ekiside Aqmesçidke birinçi kere kelgenlerinden, olar stantsijanьn ve şehernin byjykligine şaşa ediler. Zevide:

— Gul'fem, ne dylber şeher ja?

— Vaj aqьz onь da sorajsьn.

Olar tramvajqa mindiler. Qьzlar bytyn vaqьt pençereden baqa, şeherni sejir eteler, biri-birine „ne guzel ve balaban şeher" dejler. Olar tramvajdan tyşken soń doqrь Topraq işleri Xalq Komisarlьqьna kettiler.

Olar registratsija oldь ve mandatlarьnь aldьlar. Olarnь rahatlanmalarь icyn Leningrad gostinitsasьna jerleştirdiler.

Şehernin, delegatlarnь qarşьlav munasibetinen, japьlqan jaraşьqlь lozunglar, plakatlar onьn guzelligine bir qat daha guzellik qoşa ediler. Sjezd delegatlarь vokzalda qarşьlana, olarqa byjyk sajqь japьla. Bytyn bular egizler icyn jaqь bir şej olьp koryne ediler.

Sjezd başlandь. Olar Qrьm VKP(b) oblast Komiteti sekretarь Semjonov arqadaşnьn dokladьnь byjyk diqqatnen dinlediler. Olar devlet teatrosь binasьnь da birinçi kere koreler. Onь өzleri şөjle anlatalar:

— Biz bunьn kibi coq adamlь, pek jaxşь jaraştьrьlqan balaban binada olqan toplaşuvnь birinçi kere koremiz. Bu bizni coq sevindire. Bizge bu kungi baxtlь өmyrni elde etmege jardьm etken ve onьn icyn jorulmadan calьşqan partijaqa, onьn vozdь Stalin arqadaşqa ve Sovet hukumetine sevinemiz ve bizlerde adam olьp sьraqa qatьldьq.

Partijanьn jolbaşcьlьqь altьnda memleketimizde kunden-kunge jaş kadrlar artmaqta. Bunь jazmaqta olqan qьzlarьmьz acьq kostereler. Sjezdge ise bular kibi jyzlernen delegatka qadьnqьzlar keldiler.

Mollalarnьn, „qadьnlarnьn saclarь uzun—aqьllarь qьsqa, olar jalьnьz erlernin ujunçaqьdьr" dep qadьnlarnь өmrij esir hesaplamalarь tarumar etildi. Sovet hukumeti mejdanqa kelgen kunden itibaren qadьnlar da erlernen bir haqqa malik oldьlar. Bunь millionlardan ekisi olqan Zevide ve Gul'fem acьq kostermekteler. Olar erlernen beraber cөlde ve molotilkada calьşalar. Bu muvafaqijetler kommunist partijasьnьn ve onьn rehberi sevimli oçamьz ve dostьmьz Stalin arqadaşnьn jolbaşcьlьqь altьnda kunden kunge kenişlemekte.

Iljasova.

„Quşcьqlarnь qorcalaŋьz!..“

(Kucyk bala hikajecigi.)

Çemilcik her kunki kibi, bu kunde erte ujandь.

— Anaj!.. anaj!..—dep tekrarladь.

— Ne oldь ja balam. Juqlaŋьz, daha erte. „Çemilcik anasьnьŋ „daha erte“ degen sözlerine qanmadь. Bu kun havasьnьŋ bozьq ve koknin bulutlь olmasь Çemilcikke kec kibi korindi. Onьŋ kozine artьq juqu kirmedi. O özinin urbasьnь ve ajaqqapcьqlarьnь kijgen son, jeşil krovatcьq ystinde juqlaqan Elmazcьqnь da ujattь. Elmazcьq kucyk parmacьqlarь ile kozlerni oqalap anasьnьŋ janьna captь.

Anasь Ajşe apaj Elmazcьqnь kijindirgen soŋ olarnьŋ ekisini jaslaqa ozoqardь. Olar ekisi jetekleşip jaslanьŋ azbarьna kirip kettiler.

Çemilcik jaslige kelgeni kibi özinin eŋ jaxşь dostlarь Abl'aznь ve Çelilni korip qьzoqьnlь ojunqa tutundьlar. Çemilcik daha dyn aqşam jasaqan, torqajcьq resimini, öz arqadaşlarьna kosterdi.

— Mьna bu torqajcьq resimini men japtьm haj-hajdьŋьz japьp ojnajьq!...

Kucyk balalar:

— „Hajdьŋьz! hajdьŋьz!“—dep baqьrdьlar.

Çemilcik ise olarnьŋ resim japuvda jolbaşçьlarь oldь. O şu arasь jaslinin terbijeçisinden kaqьt ve qarьndaş alьp torqajcьq resimini japmaqa başladьlar.

Balacьqlarnьŋ ojnaqan azbarь coq vaqьtqa qadar tьnclьq edi.

*
* *

Coq kecineden olar kenede, qazma kureciklerni ve arabacьqlarьnь şatьrdatьp azbarqa ojnamaqa cьqtьlar.

Azbar camurlь edi. Çemilciknin arabasьnьŋ tegercikleri ajlanmaj. Ara sьra salqьn jelcikler de ese.

Çemilcik arabacьqьna cьrpь toldьrьp taşьp ojnaj edi. O, ekinçi defa arabacьqьna arpa juklemege kelgende, calьlar arasьndan cik... cik dep açьnьqlь surette qьcьrqan torqajcьqnьŋ sesini eşitti. O doqьrь torqajcьqnьŋ sesi cьqqan tarafqa captь. Kordi ve diger arqadaşlarьna qьcьrmaqa başladь.

— Ehej... Çelil! Çelil kelse mьnda, bir torqajcьq taptьm—dep, olarqa ellerini salladь. Bu sesni eşitken Çelil elindeki kurecigini cetke braqьp, Çemilcikke captь.

— Qana, qana?

Çelilcik saq elindeki torqajcьqnь tepege koterip kostergen soŋ, jaslinin aşxanasьna isindirmege alьp ketti.

Jaqmurda sьlanqan torqajcьq sьçaq ateşten tez qurudь. Azcьq turqan soŋ aşxanaŋьŋ icinde sekirklep ucmaq istedi. Faqat o daha kucyk ucalmaj. Çemilcik ona aş berip onь evlerine kelgen musafir kibi sьjladь.

— Aşa hajvancьq acьqqansьndьr dep, ona cipceciklerge berilgen tyjden berdi.

Şu arada aqşamlьq aşqa caŋ qaqьldь. Balacьqlar sьranen aşxanaqa kirip özlerinin jerlerine oturdьlar. Aşxanaçь keciktirmej olarnьŋ aldьna birer kruzka cajnь ve bir tilim jaqlь bejaz ötmekni qojdь. Olarnьŋ icinden Çemilcik tez-tez aşap aşxanadan cьqьp ketti.

Torqajcьqnь saq eline aldь ve Elmaz qardaşcьqьnьŋ sol elinen tutup azbardan cьqьp kittiler.

— Anaj!.. Anaj!.. baqsa!—elinde kucyk torqajcьqnь kosterdi. Ajşe apaj seskengen kibi oldь. Ses cьqqan tarafqa baqьp:

— Qajdan aldьŋ, balam, endi qajttьŋьzmь?—dedi.

— Ebet, anaj, qajttьq. Bu torqajcьqnь calьlar arasьndan taptьm, jaqmurdan uşigen, ucalmaj otura edi. Onь alьp quruttьm, aş berdim, anaj,—dedi.

— Haferim, balacьqьm, jaxşь etkensin!

Çemilcik daha zijade sevindi.

Onь kucyk bir qafescik icerisine qojьp besledi. Her kun aş, suv berdi. Çemilciknin işi, her kun saba aqşam torqajcьqnь baqmaq oldь.

Çemilcik daha jaş, 5 jaşьnь toldьra. L'akin o aqьllь ve atik. Kucyk hajvancьqlarnь açьj. Bөjle bir kucyk torqajcьqnь ölymden qurtardь.

Torqajcьqnьŋ bir—eki sene icinde sajьsь coqlaştь. Bu torqajcьqlar kolxoznьŋ baqca ve baqlarьna zijan ketirgen qurtcьqlarnь aşap kecindi ve kolxozqa da byjyk jardьm japtьlar.

Çemilciknin torqajcьqь ve onьŋ balacьqlarь Çemilcikni seveler.

Çemilciknin sacaqlarьnda asьlь qafeste jaşadьlar. Her kun saba ve aqşam Çemilcikke tatlь jьrlar sөjlediler.

Çemilciknin öz arqadaşlarьna esas terbijesi:

— „Quşcьqlarnь qorcalanьz“ demek edi.

Izzetulla Emirov.

Kezleve „Roza Lyksemburg“ adьna qadьnlar sanatorijasь.

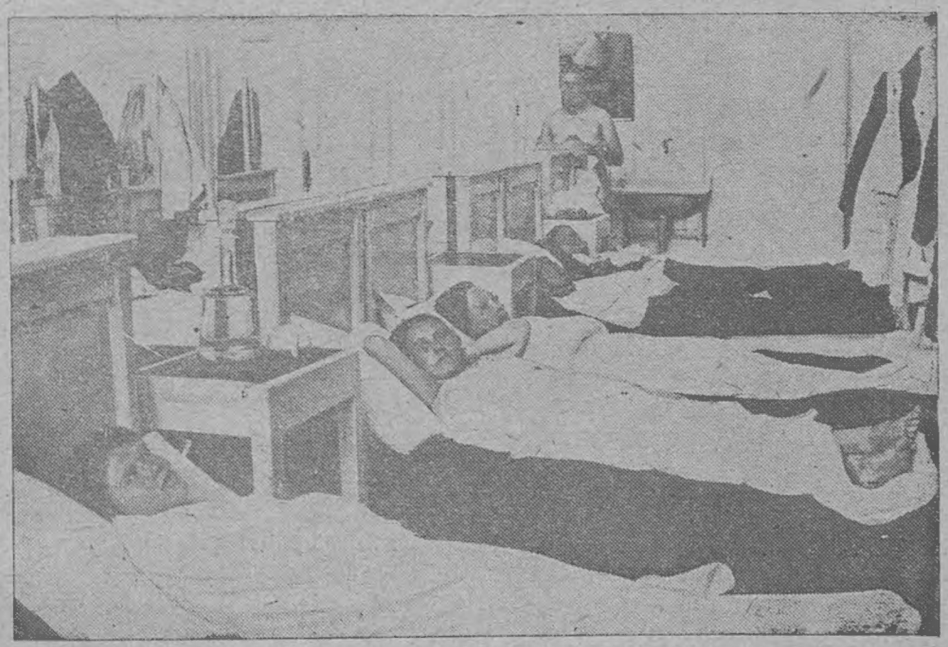

Kezleve „Majnaq“ sanatorijasьnda Rahatlьq vaqtь.

Redaktorlьq hejetiniц azalarь:
Bekirova R., Azamatova X., Baqqal A.
Mesul' sekretar: **Maqsut S.**

Со страницы 21 по 32 отпечатано: г. Симферополь. ФЗУ „КПТ“. Уполкрымлито „А“ № 323 Заказ № 319 Тираж 1800

Fijatь 80 kap.

4735

Kezleve „Udarnik“ sanatorijasьnda fizkulturanen oqraşqan qadьn-qьzlar.

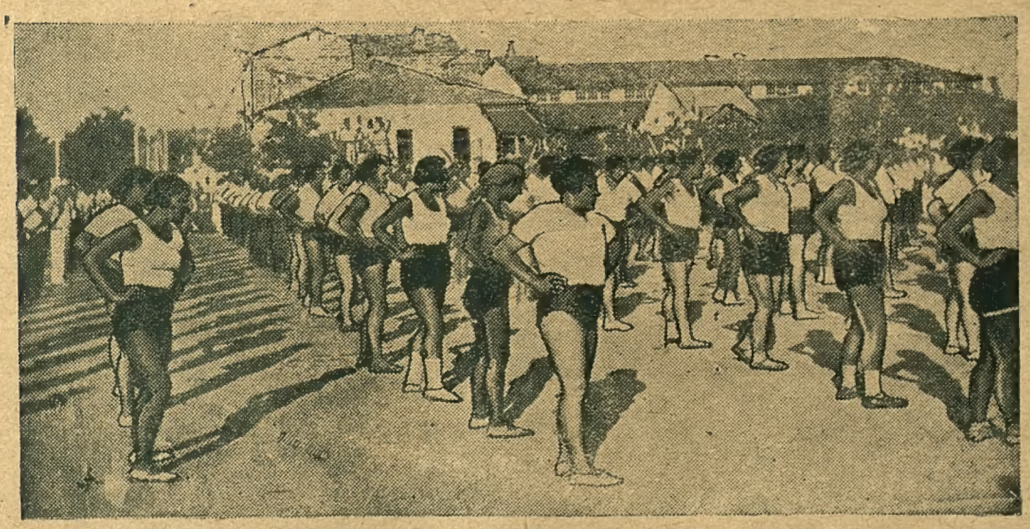

Kezleve sanatorijalarьnьn spartakiadasьnda iştirak etken fizkul'turnitsa qadьnlardan bir gruppa.

1-я Гостипография Крымполиграфтреста, Симферополь, улица Кирова, 23. Уполглавлито Крым. АССР „А“ № 300.
Тираж 1500 экз. Заказ 2568.

Ц. 1936
Акт № 35
Вкладн. л.